

**Muinsuskaitse seaduse
vahehindamise raames toimuva
küsitluse ja fookusgrupi
intervjuude läbiviimine**

Sisukord

Uuringu taust ja eesmärk.....	2
1. Muinsuskaitse teenuste kasutajate kogemused ja hoiakud	4
2. Pätevustunnistuste süsteemi kitsaskohad ja arenguvajadused	11
3. Soovitused seaduse edasiseks täiustamiseks ja praktika parendamiseks	15
Lisa 1. Uurimisküsimused.....	17
Lisa 2. Küsitluse tulemuste analüüs	19
Küsitluse meetodika ja vastajate profiil.....	19
Sisuküsimuste plokk I. Mälestise omanikud ja juriidilisest isikust mälestise omanike esindajad 21	
Sisuküsimuste plokk II. Pätevustunnistust omavad isikud ja valdkonnas tegutsevad ettevõtjad.....	30
Lisa 3. Küsitluse ankeet.....	39
Lisa 4. Fookusgruppide intervjuud ja vestluskava	45

Uuringu taust ja eesmärk

2019. aastal vastu võetud muinsuskaitse seadus (edaspidi MuKS) tõi muinsuskaitse valdkonnas kaasa seitse suuremat muudatust, mis lähtusid kahest väljakutsest: mälestiste omanike ja riigi kohustused objektide säilimise tagamisel ei olnud tasakaalus ning senine tegevuslubade süsteem ei taganud mälestiste puhul nende kvaliteetset konserveerimist, restaureerimist ega tõhusat järelevalvet.¹ Tuginedes seaduse muudatuse seletuskirjale on alljärgnevalt toodud selgitav ülevaade igast muudatusest.²

1. Suurem paindlikkus kitsenduste seadmisel ja leevenduste tegemisel, kinnisasja kaitsevööndi ja muinsuskaitse järelevalve määramisel, samuti suurem tähelepanu nõustamis- ja ennetustegevusele. Kultuuriväärtusega objekti korrastamine tähendab omanikule rangemate nõuete järgimist ja suuremat kulu, mistõttu ei motiveeri see neid objekti korrastama, ega kasutusse võima või kasutuses hoidma. Seda kinnitas ka Riigikantselei uuring „Eraomandis oleva kinnismälestise hoidmine“. Muudatusega leevendatakse kehtivaid nõudeid ja suurendatakse omanike nõustamise osakaalu.
2. Muinsuskaitse eritingimusi annab Muinsuskaitseamet (edaspidi MKA). Eritingimuste eesmärgiks on ühelt poolt avaliku huvi kaitsmine, teisalt omaniku poolsete mälestistega seotud tööde tegemise kulu vähendamine.
3. MKA hüvitab omanikele uuringute ja muinsuskaitse järelevalve kulud. Hüvitamisele kuuluvad uuringud, mille MKA on määranud mälestise säilimist tagavate tööde kavandamiseks.
4. Mälestistel töid tegevate isikute ja ettevõtete pädevuse tagamise süsteem kujundatakse ümber. Täpsemalt, loobutakse muinsuskaitse valdkonnas tegutseva ettevõtja tegevusloast ning see asendatakse majandustegevuste esitamise kohustusega majandustegevuse registris (edaspidi MTR), mis on vähekoormavam instrument. Füüsilise isiku tähtajatu tegevusluba asendatakse tähtajalise pädevustunnistusega ning seotakse kutsesüsteemiga. Selgitavad täpsustused:
 - a. Pädevustunnistuse saamiseks on vajalik vastava tegevusala riiklikult tunnustatud kõrgharidus või sellele vastav välisriigi kvalifikatsioon ning isik peab olema tegutsenud soovitud tegevusalal pidevalt vähemalt neli viimast aastat. Ehitismälestiste, ajaloomälestisest kalmistul ja kirikuajas tegutsemiseks on lisaks nõutav vastava täienduskoolituse läbimine.
 - b. Muinsuskaitse (sh arheoloogilise) uuringu kava ning üldplaneeringu ja detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimusi võivad koostada ainult pädevad isikud.
5. Tugevdatakse arheoloogiapärandi kaitset, luues selleks uus kaitsetasand - arheoloogilise leiukoha kaitse. Arheoloogiapärandi otsimise ja väljakaevamise keelu laiendamine on oluline, kuna muistise rüüstejuhtumid ja leidudega salakaubitsemine on viimasel ajal sagedasemad. Samas pole vajalik kõiki võimalikke kohti, kus mälestisi arvatakse olevat, kõige rangemate piirangutega katta. Seega luuakse lähenemine, kus kultuuriväärtusega leiukohale rakendub arheoloogiliste leidude ilmnemisel automaatne ajutine kaitse, mis kehtib kuni arheoloogilised leiud on leiukohast kas eemaldatud või koht on tunnustatud mälestiseks.

¹ Kultuuriministeerium. Muinsuskaitse seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsus. 14.04.2014.

² 684 SE 10.09.2018; 684 SE II 11.02.2019.

6. Muudetakse otsinguvahendi kasutamise regulatsiooni. Otsinguvahendi luba on vajalik põllul ja metsas. Vahendi kasutaja peab enne otsingule minekut andma oma tegevusest MKA-le teada ning pärast vahendi kasutamist esitama asjakohase aruande. Otsinguvahendi loa andmise taotluse läbivaatamise eest tasutakse riigilõivu 50 eurot. Luba tunnustatakse kehtetuks, kui eelmainitud kohustusi ei täideta. Leidjale ei määrata leiutasu, kui vahendit on kasutatud luba omamata või teise isiku maatükil selle omaniku nõusolekuta.
7. Muinsuskaitseametile antakse muuseumidega seotud ülesandeid, mis tagab kultuuriväärtuste valdkonna strateegilisema juhtimise riigi tasandil ning muuseumide ja muinsuskaitse koostöökultuuriväärtustega tegelemisel, sealhulgas ühiste ressursside paindlikuma ning efektiivsema kasutamise.

Alates 2024. aastat on KUM koostöös MKA-ga kogunud huvirühmadelt tagasisidet ellu viidud muudatuste mõjude kohta ning kaardistanud erinevaid MuKS-i rakendamise seotud praktikad ja kitsaskohti. Senise tagasiside põhjal on selgunud, et eelpool viidatud muudatus 4 (nn pädevustunnistuste süsteem, MuKS §69 - §73) vajab muutmist, kuid puudub selge arusaam, milliseid lahendusi oleks tulemuslik ellu viia ning millised on täpsemad ootused muudatuse sisule.³

Tulenevalt eelnevast on KUM algatanud käeoleva uuringu, mille eesmärk on pakkuda andmepõhist sisendit MuKS-i muudatuste mõjude hindamiseks. Uuringul on kolm alaeesmärki, mis lähtuvad 12 uurimisküsimusest (vaata Lisa 1):

1. Kaardistada MKA teenuste vaatest muinsuskaitse teenuste kasutajate kogemusi ja hoiakuid.
2. Selgitada välja pädevustunnistuste süsteemi kitsaskohad ja arenguvajadused.
3. Esitada kogutud andmete sünteesile põhinevad soovitusel seaduse edasiseks täiustamiseks ja praktika parendamiseks.

Uurimisküsimused 1. – 4. on suunatud muinsuskaitse teenuste kasutajatele laiemalt ning küsimused 5. – 12. kitsamalt pädevustunnistuste omanikelt, kõrg- ja kutsekoolide restaureerimise, pärandehituse ja puitmaja ehituse eriala esindajatelt, kutsekomisjonide ja muinsuskaitse objektide omanike esindajatelt (edaspidi pädevussüsteemi eksperdid) põhjalikuma tagasiside kogumiseks.

Andmete kogumiseks viidi läbi veebiküsitlus muinsuskaitse teenuste kasutajate hulgas ning kaks fookusgrupi intervjuud kõikide uuringu sihtgruppidega (vaata Lisa 4).

Käesolevas aruandes on esitatud uuringu tulemused eesmärkide lõikes. Esimeses peatükis on esitatud muinsuskaitse teenuste kasutajate kogemused ja hoiakud ning teises peatükis erinevate osapoolte arvamused pädevustunnistuste süsteemi kohta. Mõlema peatüki lõpus on toodud kokkuvõtvalt tulemused ning soovitusel seaduse edasiseks täiustamiseks ja praktika parendamiseks. Uuringu käigus läbiviidud küsitluse tulemused on esitatud eraldi detailsemalt aruande lisas 2.

³ Kultuuriministeerium. Muinsuskaitse seaduse vahehindamise raames toimuva küsitluse ja fookusgrupi intervjuude läbiviimise väikehanke tehniline kirjeldus. 07.2025. Lk 3.

1. Muinsuskaitse teenuste kasutajate kogemused ja hoiakud

Kinnismälestiste või muinsuskaitsealal asuvate ehitiste paremaks säilimiseks on sätestatud muinsuskaitse eritingimused, millega soovitakse tagada, et ehitisel tehtavad tööd (restaureerimine, konserveerimine, ümberehitamine jms) on kohased ja ei kahjusta säilitamist väärt hoone elemente.⁴ Üheks suuremaks MuKS-i muudatuseks oli, et muinsuskaitse eritingimusi annab MKA, millega sooviti omanikele eritingimuste taotlemise protsessi soodsamaks teha ja koos sellega parandada mälestise säilimist mõjutavaid õiguslikke tingimusi.⁵

Paralleelselt muutusid ka muinsuskaitse eritingimuste koostamise süsteem ning uuringute ja järelevalve hüvitamise kord.⁶ MuKS-i muudatuste järgselt loodi järelevalve tellijatele võimalus saada MKA-lt järelevalve kulude osalist hüvitamist. Eeldusel, et järelevalve on tehtud pädeva isiku poolt MuKS-i nõudeid järgides ning MKA on muinsuskaitse järelevalve aruande heaks kiitnud.⁷ Vajadusel määratakse eritingimustega seoses vastavad uuringud, mis tuleb viia läbi enne eritingimuste andmist või tööde algust.

Läbi viidud küsitluse põhjal on mälestisele või muinsuskaitseala hoonele määratud uuringutega puutunud kokku 35% küsitlusele vastanud mälestiste omanikest ja nende esindajatest. Enim (40%) on määratud või tellitud kinnismälestistega (sh ehitus, restaureerimine, sisetööd) seotud uuringuid ja kolmandikel juhtudest erinevat liiki välitööde uuringuid. Üksikutel juhtudel on omanikud ja nende esindajad tellinud ka eritingimuste määramiseks vajalikke uuringuid (6%).

Seaduse muudatustega kaasnenud võimalust hüvitada **uuringutega seotud kulud on kasutanud 60% nendest küsitlusele vastanud mälestise omanikest ja nende esindajatest**, kellele on uuringud määratud. Need vastajad, kes ei ole uuringute kulu hüvitamist taotlenud (20%) töid peamiselt põhjenduseks, et nad ei ole sellest võimalusest teadlikud või nad ei pidanud hüvitise suurust piisavalt motiveerivaks, et taotlusprotsessi läbi teha.

Muinsuskaitse järelevalve hüvitamise kulude hüvitamist on kasutanud 20% küsitlusele vastanud mälestise omanikest ja nende esindajatest. **57% sellest sihtgrupist ei ole järelevalve hüvitamise kulude hüvitamist taotlenud.** Peamiste põhjustena tuuakse, et sellest võimalusest ei olda teadlikud (48% mittetaotlejatest) või summa pole piisavalt motiveeriv (15% mittetaotlejatest).

Intervjuudel osalenute arvamus järgi jagunevad mälestise omanikud kaheks – need, kes suhtuvad mälestisse heaperemehelikult ning on väga huvitatud selle korras hoidmisest ja taastamisest ning need, kes mälestise seisukorra suhtes on pigem ükskõiksed või ei pea vajalikuks mälestise renoveerimisel või restaureerimisel nõudeid järgida. Intervjueeritud kinnitasid,

⁴ Muinsuskaitseamet. Muinsuskaitse eritingimused. 09.2024. [Link](#).

⁵ Seletuskiri muinsuskaitse seaduse eelnõu juurde. 09.2018. Lk 5.

⁶ Muudatuste järgselt võib uuringu kava ning üldplaneeringu ja detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimusi koostada ainult pädevad isikud. Uuringute kulu on omanikul võimalik lasta hüvitada MKA-lt, esitades selleks vastava taotluse.

⁷ Muinsuskaitseamet. Muinsuskaitse järelevalve hüvitamine. 09.2024. [Link](#).

et esimene grupp omanikke üldiselt teeb endale asjad selgeks, sh uuringute ja järelevalve tellimisega seotud küsimused ning toetuse võimalused. Esineb ka omanikke, kes ise läbivad vastavad koolitused ning taotlevad endale pädevustunnistuse. Seega võib järeldada, et mälestiste olukorrast vähem huvitavad omanikud võivad olla ka vähem teadlikud uuringute ja järelevalve hüvitamise võimalusest ning neil puudub motivatsioon ise vajalikku informatsiooni otsida.

Tulles täpsemalt eritingimuste taotlemise juurde, siis võrdselt **pooled omanikud ja nende esindajad on eritingimusi taotlenud ja pooled mitte**. Seejuures umbes 75% eritingimuste taotlejatest on tellinud eritingimuste alusel ehitusprojekti. Ülejäänud, kelle mälestisele on määratud eritingimused, aga kes pole veel ehitusprojekti tellinud, põhjendavad oma mittetellimist üldiselt, kas:

- ehitusprojekti pole lihtsalt jõutud veel tellida, aga on plaanis (35%),
- ehitusprojekt ei ole tarvilik või plaanid on muutunud (35%),
- ehitusprojekt ei võimaldaks kavandatud tegevusi realiseerida (25%).

Ehitusprojekti tellimist/mitte-tellimist mõjutab omanike ja nende esindajate hinnangul **ebaselgus, milliste tööde puhul on ehitusprojekt vajalik ning millal piisab tegevuskavast** – umbes 40% omanike ja nende esindajate jaoks pole see küsimus selge. Samas pädevatest isikutest ja valdkondlikest ettevõtetest (edaspidi pädevustunnistusega osapooled) peaaegu 80% on teadlikud, millised tööd vajavad ehitusprojekti koostamist.

Pädevustunnistusega osapoolte kõrget teadlikkust teemast toetab ühtlasi nende tegevusvaldkond, mis mh eeldab kehtiva eritingimustega seonduva regulatsiooni tundmist. Peaaegu kõigi uuringus osalenud pädevate isikute ja ettevõtete pädevustunnistus (või nende majandustegevusteade) on seotud muuhulgas ehitismälestistega. Täpsemalt, kas:

- ehitise konserveerimise/restaureerimise tegevuskava koostamise alal,
- uuringukava koostamise ja uuringute läbiviimise alal,
- ehitise konserveerimise/restaureerimise alal.

MukS muudatustega loodud lihtsustusega, alustada töid tegevuskava alusel, on üldiselt rahul nii omanikud ja nende esindajad kui ka pädevustunnistusega osapooled. Üle poolte (61%) pädevustunnistusega osapooltest leidsid, et **tegevuskava alusel tööde tegemine on toonud soovitud paindlikkuse mälestisel tööde tegemisse**. Seda just peamiselt väiksemate tööde lõikes, kus ei peeta uuringu läbiviimist (selle mahust ja nõuetest tulenevalt) proportsionaalseks. 40% küsitlusele vastanud omanike ja nende esindajate hinnangul on tegevuskava toonud soovitud paindlikkust mälestisel tööde tegemisse. Mõlemast küsitluse vastanud sihtgrupist need vastajad, kes leidsid, et tegevuskava ei ole toonud piisavalt paindlikkust, töid peamiste põhjustena välja, et tegevuskava on nii mahukas, et see ongi juba nagu ehitusprojekt, mõned märkisid, et tegevuskava on liiga pealiskaudne ning mõned vastupidiselt, et see seab liigseid piiranguid.

Uuringuteatise esitamise võimalus on lihtsustanud mälestistel töödega alustamist 38% küsitlusele vastanud ekspertide hinnangul. Ligi pooled (49%) vastajad ei oska selles küsimuses seisukohta võtta. Ülejäänud 13% leiavad, et uuringuteatise esitamise võimalus ei ole lihtsustamist kaasa toonud.

Üldiselt arvasid küsitluses osalenud omanikud (11% vabavastustest) kui ka intervjuudes osalejad, et tööde planeerimisele ja läbiviimisele kehtivad **nõuded võiksid olla veelgi paindlikumad**. Seda eeldusel, et süsteemis säilitab piisavalt nõudlik järelevalve, et vältida lihtsustuste kahjulikku mõju mälestiste säilimisele. Näiteks eelistavad küsitlusele vastanud eksperdid, et **detailplaneeringu eritingimusi võiks anda MKA (50%)**, mis lihtsustaks nende jaoks senist tegevust veelgi. Intervjuudel jõuti ühise arutelu tulemusel ettepanekuni **mälestised mingil moel ära kategoriseerida**. Selleks võiks laiendada praegu muinsuskaitsealade kaitsekordades kehtivat väärtusklasside süsteemi mälestistele üle Eesti, või luues täiendavaid väärtusklasse. Ekspertide arvates võiks süsteem olla ka tasemete põhine (leebemast piiratumaks), kus väiksemad remonttöid võiks teha omanik ise, aga näiteks kandvaid konstruktsiooni jm mahukamaid tööd peaksid käima projekti kaudu.

Kokkuvõttes saab järeldada, et osapooltele (sh peamiselt mälestise omanikele ja nende esindajatele) on **mõnevõrra ebaselge milliseid tegevusi saab teha tegevuskava alusel**:

- Esiteks umbes kolmandik eritingimuste taotlejatest ei jõua ehitusprojektini, kellest omakorda kolmandik pole lihtsalt jõudnud, aga ülejäänute põhjused viitavad sellele, et eritingimused ei vasta nende vajadustele, täpsemalt ei võimalda soovitud ehitustegevusi teostada. Siinkohal tekib omakorda küsimus, kas põhjus on eritingimuste piiratuses või on selliselt vastanud omanike/esindajate vajadused mälestiste säilimise seisukohast ebasoodsad – seda tuleks täiendavalt MKA-I kaardistada.
- Teiseks, ligikaudu 40% omanike hinnangul ei ole selge, millal on ehitusprojekt kohustuslik ja millal piisab tegevuskavast, samas kui pädevustunnistusega spetsialistide teadlikkus on oluliselt kõrgem. Seega tuleks omanike teadlikkust selles küsimuses täiendavalt tõsta. Ekspertide hinnangul ei esine küll MKA teavitustegevustes probleeme, aga üksikuid näiteid ootusest täiendava info või infokanalite kvaliteedi parandamise kohta leiab ka omanike ja nende esindajate vabas vormis antud tagasisidest (vaata Lisa 2, Joonis 20).

Kuna eritingimuste taotlejatest märkimisväärne osa ei telli ega koosta eritingimuste alusel ehitusprojekti, siis on kaalutud eritingimustele riigilõivu kehtestamist. Küsitluse põhjal **ei toeta mälestiste omanikud ja esindajad ega pädevustunnistusega osapooled üldiselt lõivu kehtestamist** – vastavat vaid 23% ja 37% küsitlusele vastanutest olid lõivu kehtestamisega nõus. Need vastanud (mõlema profiili lõikes), kes pooldavad riigilõivu kehtestamist, eelistavad võimalikult väikest summat ehk kuni 50 eurot.

Järelevalve alaseid kitsakohti töid teataval määral välja kõik uuringu osapooled (nii küsitluse kui ka intervjuude põhjal). Intervjueeritud leidsid, et järelevalve tõhustamiseks oleks koos hoonete eritingimustega tulnud **MKA pädevusse viia ka muinsuskaitsealase järelevalve roll**. Intervjuudes osalenute arvates teostaks sel juhul järelevalvet neutraalne osapool, kes saab vajadusel rakendada ka sunnimeetmeid.

Lisaks toodi välja, et tõhustada tuleks **järelevalvet pädevustunnistusega isikute tegevuse üle**, sh kontrollida nende tegelikku osalemist ehitustöödel/objektidel. Intervjuudes toodi välja, et leidub pädevustunnistusega isikuid ja ettevõtteid, kes täidavad nõudeid formaalselt. Kuigi tööde teostaja vastab pädevussüsteemi nõuetele, siis reaalselt toimetavad objektidel ilma vastava tunnistusega ehitajad või alltöövõtjad.

Tulles täpsemalt küsitlusele vastanute hinnangute juurde järelevalve teemal, leiab kolm neljandikku teemaga kokku puutunud omanikest ja esindajatest, et järelevalve on täitnud restaureerimis- ja konserveerimistööde käigus oma ülesandeid. Nendest omakorda on enamike hinnangul aidanud järelevalve tuvastada tellijale sobivad lahendused (68%). Kaks kolmandikku omanikest ja esindajatest peab ühtlasi vajalikuks, et järelevalve läbiviimise järgselt koostataks vastav aruanne.

Kolm neljandikku pädevustunnistusega osapooltest peab vajalikuks, et tegevuskava alusel tehtavate töödega käiks kaasas ka järelevalve. Seevastu väiksemate tööde puhul, mida tehakse tegevuskava alusel, pole omanikud ja esindajad muinsuskaitselise järelevalve vajalikkuse osas sama üksmeelt. 33% omanikest peab järelevalve määramist oluliseks, 28% leiavad, et väiksemate tööde puhul on see ebaoluline ja 26% ei oska öelda.

Järelevalve teostajate, ehk pädevustunnistusega osapoolte vaates esineb järelevalve alasel kitsaskohti muinsuskaitseliste uuringute ja järelevalve aruannete esitamisega. Uuringute aruannete puhul tuuakse enim välja, et kolme kuuga ei jõua muude tööde kõrvalt aruannet koostada (42%). Samas aga leidub ka neid, kelle puhul jäi esitamine motivatsiooni taha (14%) ning kes ei olnud teadlikud (13%). Järelevalve aruande puhul on peamiseks takistuseks, et tellija pole nõus järelevalve aruande kulusid tasuma (33%). Võttes arvesse, et aruande esitamine on eeltingimuseks järelevalve kulude hüvitise saamiseks, siis võib arvata, et kitsaskohaks võib olla tellijate madal teadlikkus seoses muinsuskaitseliste tööde aruandlusest ja ka kulude hüvitamisest (seda näitavad ka küsitluse vastused, kus 20% omanikest ja nende esindajatest on järelevalve kulu hüvitist saanud). Lisaks on mitte-esitamise levinumateks põhjusteks ebaselgus (23%: tööde loal polnud selgelt kirjas; 16%: üldiselt ei olnud teadlik) ja tähtajalised piirangud (21%).

Eksperdid toovad järelevalve kitsaskohtadena välja veel puudused pädevustunnistusega osapoolte teadmistes ja võimekustes. Nende sõnul võib sageli dokumentatsioon olla korras, aga kui pädevustunnistusega osapoolt pole kaasatud projekteerimise faasis (ehk tema sisendit pole enne tööde algust arvestatud) või teda ei kaasata tööde läbiviimisesse, ei saa ekspertide sõnul kujuneda tal ülevaadet sellest, mida järelevalve raames kontrollida. Sellistel juhtudel on järelevalve ainult formaalne.

Selle lahendamiseks pakuti välja, et (eelmainitud) kategoriseerimise lahenduse läbi saaks ühtlasi määrata ära, millise kategooria objektidel kui range järelevalve peab olema ja vastavalt sellele kehtestama ka nõuded järelevalve spetsialistile. Teise lahendusena leiti, et MKA peaks ära kirjeldama järelevalve spetsialistilt nõutavad kompetentsid. Näiteks, kui järelevalve puudutab puitkonstruktsioone, peaks järelevalve spetsialistil olema vastav haridus. Kokkuvõtvalt tunnetati ühe kitsaskohana, et **tänases olukorras teostab järelevalvet sageli isik, kellel pole vastava teema kompetentsi.**

Järelevalve kui formaalse protsessi näitlikustamiseks töid eksperdid veel välja, et vahel palgatakse järelevalve ehitusfirma enda poolt, mis võib **tekitada huvide konflikti ning olukorra, kus järelevalve ei täida realselt talle seadusega pandud ülesandeid.** Muinsuskaitseaduse kohaselt peab muinsuskaitselise järelevalve tagama töö tellija, kuid ei keela tellijal sellist kohustust üle anda töö tegijale. Samas ehitusseadustiku § 20 lg2 kohaselt ei või omanikujärelevalve tegija olla sama ehitise ehitaja ega olla seotud isikutega, kelle tegevuse üle ta järelevalvet teeb.

Kokkuvõtvad vastused uurimisküsimustele intervjuude ja küsitluse tulemuste põhjal

1. Kas omanike hinnangul on eritingimused piisavalt selged ja põhjendatud - neist on abi ehitusprojekti koostamisel ning seatud nõuded/piirangud on mõistetavad ja arusaadavad ning arvestavad ka omanike vajadusi?

Omanike hinnangul on MKA kehtestatud eritingimused **üldiselt vajalikud**, kuid nende **kvaliteet, selgus ja paindlikkus on kõikuv**. Eelkõige tuntakse puudust sellest, et eritingimused ei arvesta piisavalt omanike tegelike vajadustega ja on sageli liiga bürokraatlikud. 35% küsitlusele vastanutest leiab, et eritingimused on **liiga spetsiifilised** ja kohati **arusaamatud**, eriti kui tegemist on väiksemate mälestistega ja/või vähem kogunud omanikega. Umbes **50% omanikest** tunneb, et eritingimustest on **abi ehitusprojekti koostamisel**, sest need annavad suuna ja aitavad vältida hilisemaid vigu. Samas tuuakse ka välja, et nõuded peaksid olema pigem **nõuandvad** ja **juhendavad**, mitte jäigad ettekirjutused.

2. Kas omanikud tunnevad end eritingimuste protsessi kaasamisel ameti partnerina või on kaasamine ja arvamustele/vastuväidetele antud selgitused pigem formaalsed?

Kokkuvõtvalt saab järeldada, et omanike hinnang MKA-ga tehtavale koostööle on üldiselt **positiivne**, kuid kaasamise ja selgituste andmise **kvaliteet on ebaühtlane**. Valdavalt hinnatakse MKA tööd positiivselt, tuuakse välja, et ametnikud teevad tihti rohkem kui nende kohustused ette näevad. Samas on näiteid, kus oodatakse MKA-lt rohkem mõistmist ja paindlikkust. Läbivalt tuuakse välja MKA **piiratud ressursse**, mis tõenäoliselt avaldab negatiivset mõju ka koostööle omanikega.

3. Miks ei jõuta ligi poolte eritingimuste puhul ehitusprojektini?

Ehitusprojekti koostamata jätmise ligi poolte eritingimuste puhul on tingitud peamiselt sellest, et kas omanikud pole veel **projekti tellimiseni jõudnud** või on **plaanid muutunud** (kokku 35% küsitlusele vastanutest) või eritingimused **ei võimalda soovitud tegevusi realiseerida** (30%).

Siinkohal võiks võimalusel täiendavalt uurida, et millised olid projektist loobumise põhjused – näiteks, kas eritingimused olid omaniku jaoks liiga ranged, kas omanikule anti võimalus enda ettepanekud eritingimustesse lisada või kas omanik üldse oskas ise teha enda poolseid ettepanekuid eritingimuste sobivamaks muutmiseks.

4. Kas ollakse valmis eritingimuste taotlemisel tasuma riigilõivu?

Küsitluse tulemuste põhjal **ei ole** muinsuskaitse eritingimuste taotlemisel omanikud ega pädevustunnistusega spetsialistid üldiselt **valmis riigilõivu tasuma**. Neist, kes siiski oleksid valmis tasuma, eelistab valdav enamus (14%) võimalikult väikest summat – kuni 50 eurot. Kuni 150 eurot oleks valmis tasuma 5% ja 250 eurot või enam kokku vaid 4% vastanutest

5. Kuivõrd kasutatakse uuringute ja muinsuskaitse järelevalve hüvitamise võimalusi? Selgitada välja, mis on põhjused, kui seda ei tehta.

Muinsuskaitse uuringute kulude hüvitamise võimalust on kasutanud 60% nendest küsitlusele vastanud omanikest ja nende esindajatest, kellele on uuringud määratud. Need omanikud, kes ei ole uuringute kulu hüvitamist taotlenud märkisid põhjenduseks, et nad ei ole sellisest võimalusest teadlikud (40%) või hüvitise suurus ei ole motiveeriv (33%).

Järelevalve kulude hüvitamise võimalust on kasutatud vähem – 20% küsitlusele vastanud omanikest ja nende esindajatest on seda võimalust kasutanud. 57% vastajatest, kes ei ole järelevalve kulu hüvitamist taotlenud toovad peamiselt põhjuseks, et nad ei ole sellest teadlikud (48%) või hüvitise suurus ei ole motiveeriv (15%).

6. Kas omanike hinnangul on määratud uuringud aidanud kaasa töö teostamisele (on olnud selleks sisuliselt vajalik)?

Küsitlusele vastanud omanikest ja nende esindajatest on uuringutega kokku puutunud ligi kolmandik (35%). Neist enim on määratud ehitismälestistega seotud uuringuid (40%). Omanike hinnangul on **uuritud üldiselt abiks ja sisuliselt vajalikud tööde kavandamisel**.

7. Kuivõrd oluliseks peetakse järelevalve olemasolu mälestise restaureerimisel või konserveerimisel?

Järelevalve olemasolu mälestiste restaureerimisel ja konserveerimisel peetakse omanike ja ekspertide poolt **üldiselt oluliseks ja vajalikuks**, kuna see aitab tagada tööde kvaliteedi ja leida sobivad lahendused. Muinsuskaitse järelevalvega kokku puutunud omanikest ja esindajatest hindas selle tööde ajaks määramist vajalikuks 79%. Pädevustunnistusega osapooltest peab umbes 75% vajalikuks, et tegevuskava alusel tehtavate töödega käiks kaasas ka järelevalve.

8. Kas järelevalve on oma ülesandeid täitnud ootuspäraselt või formaalselt?

Küsitlusele vastanud omanikest ja nende esindajatest 73% leidsid, et järelevalve on oma ülesandeid restaureerimis- ja konserveerimistööde käigus **täitnud vajaliku põhjalikkusega**. Ligikaudu 9% vastanutest hindas muinsuskaitse järelevalve teenust puudulikuks – seitsmest vastajat kolm töid põhjustena, et järelevalve on omanikule koormav ja kulukas.

Intervjuudes töid eksperdid näiteks olukordi, kus järelevalvel puudusid kompetentsid teatud spetsiifilistes valdkondades või palkas järelevalve ehitusfirma ise, mis võib tekitada huvide konflikti. Lisaks tõdeti, et kuna MKA ametnikke on vähe, siis ka nemad ei saa katta kõiki spetsiifiliste valdkondade pädevusi, et keerukamate ja harvem esinevate tööde puhul vajadusel järelevalvet toetada või omanikku nõustada.

9. Kas vajalik oleks võimalus tegevuskava alusel tehtavate tööde puhul muinsuskaitse järelevalvet määrata?

Kokkuvõtvalt saab järeldada, et pigem leitakse, et võimalus **muinsuskaitselist järelevalvet tegevuskava alusel tehtavate tööde puhul määrata on vajalik**. Rohkem eelistavad seda võimalust pädevustunnistusega spetsialistid. Omanikud ja nende esindajad ei oska antud küsimuses väga selgelt seisukohta võtta – 33% peab järelevalve määramist oluliseks, kuid 28% ebaoluliseks ning 26% ei oska öelda.

10. Kas MuKSist tulenev nõue, et teatud töid tohib teha/tellida ainult piiratud hulgal ettevõtjatelt (kes on MTR-is ja kellel on pädevustunnistusega või kutsega pädev isik) omanike hinnangul täidab oma eesmärgi?

Mälestiste omanikud ja nende esindajad üldiselt leiavad, et MuKS-ist tulenev nõue, et teatud töid teostaksid piiratud hulgal pädevad ettevõtjad/isikud, **täidab üldiselt oma eesmärgi** ja on **põhjendatud**. Probleemkohad on seotud sellega, et **pädevustunnistusega spetsialiste on vähe** ning pädev isik ei taga veel tööde head kvaliteeti, kuna teda palgatakse tihti vaid formaalselt. Leiti, et teatud töid võiks omanikud ise teha, kui neid on vastav täiendkoolitus või praktilised oskused.

2. Pädevustunnistuste süsteemi kitsaskohad ja arenguvajadused

2019. aastast kehtima hakanud MuKS-i muudatustega asendati varasem muinsuskaitse valdkonnas tegutseva ettevõtja tegevusluba majandustegevusteate esitamise kohustusega MTR-is. Füüsilise isiku tähtajatu tegevusluba asendati kutsesüsteemiga seotud tähtajalise pädevustunnistusega.

Küsitluse kohaselt poolte mälestiste omanike ja esindajate hinnangul on vajalik ja põhjendatud, et muinsuskaitse valdkonnas tegutseval ettevõttel peab olema õigussuhe pädeva isikuga või ta peab olema ise füüsilisest isikust ettevõtjana pädev isik. Umbes neljandik ei oska seisukohta võtta. Kõikidest omanikest vaid 6% toovad välja, et süsteem olemasoleval kujul ei tööta ja vajaks parandamist.

Pädevustunnistusega osapoolte endi hinnang on küsitluse andmetel samuti positiivne. 50% on seisukohal, et nõue enamasti toimib ja 40% leiavad, et olemasolevad nõuded täidavad oma eesmärgi ja tagavad vajaliku kvaliteedi. Samas kõikidest pädevustunnistusega osapooltest 16% leiavad, et pädevustunnistuste süsteemi tuleks parandada.

Pädevustunnistusega osapooled tunnetavad, et süsteemi peamised probleemid on seotud järelevalve kitsaskohtadega. Näiteks, ehitustöid tehakse ilma projektita või pädevusnõudeid eirates. Lisaks mainiti (küsitluse vabavastustes), et omanikul on voli oma initsiatiivil järelevalve leping lõpetada, mõjutades sellega järelevalve tulemuslikkust. Suurematel projektidel ei piisa ainult ühest pädevustunnistusega spetsialistist, kuna too ei jõua kõiki töömehi juhendada, ega pruugi ka igas valdkonnas piisavat kompetentsi omada. Üldine koostöö-koordinatsioon projekterijate, järelevalve ja MKA vahel võib ka vahel takistuseks olla, kui õigel ajal õigeid inimesi ei kaasata.

Intervjuudes osalenud ja osad küsitlusele vastanud eksperdid suhtuvad pädevustunnistuse süsteemi toimimisse **pigem teatud kriitikaga**. Ekspertide sõnul süsteem küll formaalselt toimib, aga ei pruugi tagada oodatavat kvaliteeti, mis oleks oluline mälestiste pikaajalise säilimise seisukohast. Kogutud andmete põhjal saab välja tuua kaks suuremat probleemi.

Esimese kitsaskohana toovad eksperdid välja, et **pädevustunnistusega spetsialiste on turul vähe** ning need, kes on, kipuvad olema ülekoormatud. Just tunnustatud ja hea kogemusega spetsialistide vähesus on ekspertide sõnul põhjuseks, miks viiakse mälestistel ehitustegevusi pahatihti läbi ilma pädevat isikut põhjalikult kaasamata. Toodi näiteid, kus projekterija tööde järjekorrad on kuni kolm aastat pikad. Samuti olukord, kus omanik pöördus 20 MTR-st leitud sobiva pädeva isiku poole, aga mitte ükski nendest ei võtnud tööd vastu. Mõned töid välja, et keerulisem on tööde tegijaid leida Lõuna-Eestis ning lihtsam suuremates linnades, aga üldiselt tunnetati, et ekspertide leidmisega on ühtviisi keeruline üle kogu Eesti. Ühtlasi põhjustab ekspertide nappus üleüldist kõrgemat tööde hinnataset, mis sunnib omanikke otsima alternatiive.

Teine kitsaskoht tuleneb pädevustunnistuse saamise **eeldustest ja tunnistuse säilitamise nõuetest**. Selles küsimuses leidsid eksperdid üldiselt, et pädevustunnistuse saamise praegused nõuded on kas liiga karmid või ei taga tegelikult spetsialisti piisavaid oskusi. Praeguse süsteemi

parandamiseks tehti mitmeid ettepanekuid, kuid arutelude käigus ühtsele parimale lahendusele ei jõutud. Nii välja toodud kitsaskohad kui tehtud ettepanekud sõltusid paljuski eksperdi enda kogemusest, töövaldkonnast, haridusest jms taustast. **Fookusgruppides tehti järgmiseid ettepanekuid:**

- Tulenevalt puitmaja ehitaja eriala keerukusest võiks puitmaja ehitaja kutse süsteem toimida sarnase põhimõtte alusel, nagu pottseppadel, kus on vajalik 7-8 aastat töökogemust. See annaks piisavalt aega pädevatele isikutele põhjaliku portfoolio koostamiseks, mis tõendab nende tööstaaži. Puitmaja ehitaja kutse nõuete rangemaks muutmise vastukaaluks võiks leevendada järjepidevuse nõuet – ehk kui spetsialist on pädevuse taseme saavutanud (selle keerukust arvestades), oleks ebamõistlik, kui ta peab hakkama enda kutset regulaarselt tõendama.
- Praegused kõrghariduse nõudeid (sh hariduse ja 4-aastase töökogemuse nõue) on liiga karmid ja neid tuleks leevendada.
- Pädevustunnistuse andmisel tuleks rohkem väärtustada tööpraktikat, mitte üksnes formaalset haridust. Näiteks on mitmeid väga spetsiifilisi erioskusi, mille osas Eestis ei olegi võimalik haridust omanda, aga on võimalik mõne praegu töötava meistriga koos töötades vastavad praktilised osakused omandada. Samuti toodi näitena, et uute palkmajade ehitamise kogemus peaks olema piisavaks kindluseks, et spetsialist omab pädevust ka vanadel puithoonetel töötamiseks.
- Kuna vajalikud teadmised restaureerimise, konserveerimise ja renoveerimise sisust saadakse erialase hariduse kaudu, siis peaks esmalt taotlema kutse ning vajadusel pädevustunnistuse spetsiifilisemateks töödeks.
- Kutsetunnistus ise võiks olla piisav pädevuse tõend. Samas kutsete andmisega seotud eksperdid ei pidanud seda realistlikuks, kuna kutsestandardi eesmärk pole kirjutada lahti tehnilisi tööde teostamise eelduseks vajalikke nõudeid. Lahendusena pakuti kaheastmelist mudelit: isik peab esmalt omandama vajaliku ehitusalase kutse, mis on eelduseks, et seejärel taotleda MKA-lt muinsuskaitse pädevustunnistust. See säilitaks mõlema süsteemi eraldiseisvuse, kuid looks struktureerituma viisi pädevuse omandamiseks.
- Täiendada tuleks kutse standardi sõnastust, et vältida liigseid piiranguid või ebatäpsusi. Näiteks jäikade mõistete nagu „katkematu“ jms vältimine.
- Lisada olemasolevate ehitusvaldkonna kutsete hulka restauraatori spetsialiteet, kuna see aitaks paremini siduda erialaseid väljundeid turul valitsevate nõuetega. Seejuures peaks restauraatori kutse andjaks jääma MKA, kuna valdkonnas puudub tugev erialaliit, kes saaks võtta endale kutse andmise ja sellega kaasneva halduskoormuse.
- Pädevustunnistuste väljastamisega ei peaks tegelema MKA, vaid keegi, kellel oleks ressursi seda süsteemi edasi arendada.

Kokkuvõtvad vastused uurimisküsimustele intervjuude ja küsitluse tulemuste põhjal

1. Kuidas toimib praegune MuKS-ist tulenev nõue, et teatud töid tohib teha/tellida ainult piiratud hulgal ettevõtjatelt (kes on MTR-is ja kellel on pädevustunnistusega või kutsega pädev isik)? Kas on tegevusalasid, kus on rohkem kitsaskohti?

Uuringu tulemuste põhjal saab järeldada, et praegune MuKS-ist tulenev nõue, et teatud töid tohib teha/tellida ainult piiratud hulgal ettevõtjatelt (kes on MTR-is ja kellel on pädevustunnistusega või kutsega pädev isik) **pigem toimib**. 48% mälestiste omanikest ja nende esindajatest peavad pädevustunnistuse nõuet vajalikuks ja põhjendatuks. Pädevustunnistusega spetsialistidest 90% leiab, et süsteem toimib enamasti või tagab vajaliku kvaliteedi. Intervjuude põhjal saab järeldada, et **kitsakohti esineb rohkem väga spetsiifilistel erioskustega töödel** (nt oreli restaureerimine), mille osas Eestis ei ole võimalik haridust omanda.

2. Kas praegune süsteem õigustab end – tagab kvaliteetse konserveerimis- ja restaureerimistöo mälestistel või maailmapärandi objektidel asuval ehitistel?

Kõik osapooled hindasid süsteemi üldiselt pigem toimivaks, kuid nii omanikud ja nende esindajad kui eksperdid töid välja, et praegune pädevustunnistuse süsteem **ei õigusta end täielikult**. Intervjuude ja küsitluse tulemuste põhjal saab järeldada, et **sisulise kvaliteedi ja järelevalve** osas esineb puudujääke, mida põhjustavad spetsialistide nappus ja formaalne pädevus. Esineb olukordi, kus ettevõtteid palkavad pädevustunnistusega isiku, kes objektidel realselt kohal ei käi, samal ajal kui töid teostavad kvalifitseerimata töölised või alltöövõtjad. Järelevalvel puudub vahel pädevus spetsiifilises valdkonnas või palkab ehitusfirma järelevalve ise, mis loob huvide konflikti.

3. Kui lihtne on leida pädevustunnistusega tööde tegijat erinevates piirkondades Eestis? Kas peamiselt on tööde tegija leidmisega raskusi ehitistele mälestiste konserveerimise ja restaureerimise tegevusalal?

Pädevustunnistusega spetsialiste on turul vähe. Tunnustatud ja hea kogemusega eksperdid on tavaliselt **ülekoormatud**, mistõttu on neil pikad järjekorrad. Mõnevõrra lihtsam on spetsialisti leida suuremates linnades, nende lähistel ja Saaremaal ning keerulisem Lõuna-Eestis ja väikesaartel, kuid üldistatult on **spetsialiste leida ühtviisi keeruline üle Eesti**. Uuringust ei selgunud, et mõnel tegevusalal oleks spetsialiste raskem või kergem leida kui teisel. Erandina toodi välja arheoloogid, keda on Eestis eriti vähe.

4. Mida arvavad kutsete saajad pädevustunnistuse saamise eeldustest (4 aastat tegevusalal tegutsemist, täienduskoolitus)? Mida arvavad nt puitmaja ehitaja kutse saajad, kes omandavad tasemete 4 ja 5 puhul puitmaja renoveerimise oskused, kuid kellele kutse ei anna võimalust pädevustunnistust saada, et mälestisel tegutseda?

Kuigi eksperdid tunnistavad pädevustunnistuse vajalikkust, leiavad nad, et selle saamise **eeldused on liiga jäigad ega arvesta piisavalt praktilise töökogemusega**.

Puitmaja ehitaja kutse (tase 4 ja 5) saajad toovad kitsakohana välja, et kutsetunnistus **ei anna neile võimalust** saada automaatselt pädevustunnistust mälestistel tegutsemiseks. Puitmaja ehitaja eriala nõuab pikaajalist praktilist kogemust, kuid praegused pädevuse andmise reeglid seavad **kõrgharidusnõude** ja **katkematu töökogemuse** (4 aastat) liiga kõrgele. Toodi välja, et puitmaja ehitaja eriala on ääretult keeruline ja spetsiifiline, mistõttu vaid lühike restauraatori õpe ei ole piisav, kui puudub teadlikkus uute konstruktsioonide tegemisest ja materjaliteadmistest. Mitmed eksperdid ja omanikud leiavad, et süsteem peaks rohkem väärtustama **praktilist töökogemust** ja **portfooliot**, mitte ainult formaalset haridust.

5. Kas kutsete andjad oleksid valmis lisama kutsestandardisse muinsuskaitsealase pädevuse? Sel juhul ei peaks pädevustunnistust taotlema (MuKS § 70 lg 2).

Uuringu tulemuste põhjal **kutsete andjad ei ole valmis** lisama muinsuskaitsealast pädevust otse kutsestandardisse, sest tekiks kahe süsteemi (kutse- ja pädevussüsteem) vastutusalade kattumine. Nende hinnangul tuleb arvestada, et kutsestandard keskendub eelkõige tehnoloogiale, materjalidele ja töö teostamise oskusele, kuid pädevustunnistus kultuuripärandi teemale.

Siinkohal tuleb märkida, et antud küsimuses edasiste ostuste tegemiseks on vajalik kutse andjatega laiemalt konsulteerida, kuna uuringu valim nende osas oli väga väike.

6. Kas vajaliku kutse omandanud isikud võiksid saada pädevustunnistuse kutse omandamisel?

Ekspertide ja kutse andjate hinnangul **ei tohiks** vajaliku kutse omandanud isikud saada pädevustunnistust automaatselt kutse omandamisel, kuna see ei lahendaks kvaliteedi puudujääke. Rõhutati, et **kutse andjatele ei ole kogemust MKA valdkonnas** ning pädevuse tekkimise eelduseks peaks olema pikaajaline töökogemus ja praktika mälestistega.

7. Kuidas on süsteemi toimimisega rahul ettevõtjad (MuKS § 68 lg 1) ja pädevustunnistuste omanikud? Miks ei esitata nende hinnangul muinsuskaitsealase järelevalve aruandeid tähtajaliselt? Miks ei esitata uuringuaruandeid tähtajaliselt?

Kokkuvõtvalt saab järeldada, et ettevõtjad ja pädevustunnistuste omanikud on süsteemi toimimisega **pigem kriitilised**, kuigi tunnistavad selle vajalikkust. Aruannete esitamata jätmine (järelevalve ja uuringuaruanded) on tingitud peamiselt **praktilistest takistustest, selguse puudumisest ja ajapuudusest**.

8. Kas EKA ja TalTech-i täienduskoolitus on vajalik nt puitmajaehitaja kutse 4 või 5 omanikule?

Intervjueeritud ei osanud otseselt vastata just EKA ja TalTech-i täienduskoolituse vajalikkuse kohta, kuid rõhutasid selgelt, et **ainuüksi täienduskoolitusest ei piisa pädevuse tagamiseks**, kui puudub erialane haridus või piisav töökogemus.

3. Soovitused seaduse edasiseks täiustamiseks ja praktika parendamiseks

Järgnevalt on esitatud soovitused ja ettepanekud, mis uuringus osalejate tagasiside või esile tulnud probleemide analüüsi tulemusel välja koorusid. Soovitusi ei ole kaalutud ega valideeritud, kuid esitatud on vaid need ettepanekud, mida toodi välja korduvalt või mis on reaalselt teostatavad. MuKS paremaks toimimiseks ja edasiste otsuste tegemiseks peaks KUM ja MKA neid ettepanekuid täiendavalt analüüsima ja valideerima, et hinnata nende tegelikku mõju ja kohaldatavust.

Eritingimused ja uuringud

- Eritingimuste nõuded ja piirangud muuta paindlikumaks, luues MuKS-is mälestiste väärtusklassid (kategoriseerimine). Sellega saab määrata, millise kategooria objektidel kehtivad ranged nõuded (vajalikud uuringud, pädev isik) ja milliste puhul võiks lubada omanikul endal väiksemaid remonttöid teha MKA nõustava järelevalve all.
- Täpsustada milliste tööde puhul on kohustuslik ehitusprojekt ja millal piisab tegevuskavast, sest praegu valitseb omanike seas selles küsimuses ebaselgus.
- Kaaluda kas eritingimused saaks koostada tihedas koostöös omaniku ja projekteerijaga, et nõuded oleksid realistlikud ja teostatavad, vältimaks ebamõistlikke lisakulutusi ja projektidest loobumist. Tagada, et eritingimused oleksid selged, põhjendatud ja mittevasturääkivad.
- MKA poolt pakkuda rohkem tuge omanikele ning tegutseda pigem nõuandja rollis. MKA peaks rohkem julgustama ja julgemalt nõu andma (nt hinna, materjalide ja tegijate osas).
- Tõhustada MKA teavitamise ja kaasamise võimekusi (nt parandades IT-lahenduste kvaliteeti), et jõuda paremini omanikeni, kelle teadlikkus MuKS-ist tulenevate õiguste ja kohustuste osas on madal.
- Suurendada omanike motivatsiooni uuringute ja järelevalve kulude hüvitamise taotlemiseks. Selleks tuleks parandada teadlikkust hüvitamise võimalusest ning kaaluda toetuse suuruse tõstmist.

Järelevalve

- Viia järelevalve funktsioon koos hoonete eritingimuste andmisega MKA haldusalasse kui neutraalse osapoole vastutusalasse, et vältida huvide konflikte, mis tekivad ehitusfirma poolt järelevalve sisse ostmisel.
- MKA peaks kehtestama nõutavad kompetentsid (sh haridus ja oskused) järelevalve spetsialistile, et tagada järelevalve sisuline ja erialaselt pädev teostamine.
- Tagada võimalus määrata muinsuskaitseline järelevalve ka tegevuskava alusel tehtavate tööde puhul, et tagada väiksemate tööde kvaliteet ja vältida tegevuskava muutumist formaalseks asenduseks projektile. See aitaks säilitada piisavalt nõudliku järelevalve väiksemate tööde puhul, kus uuringud ei ole proportsionaalsed

- Mälestiste kategoriseerimise lahenduse kaudu saaks määrata, millise kategooria objektidel millise ranguse astmega järelevalvet nõutakse, ning vastavalt sellele kehtestada ka nõuded järelevalve spetsialistile.
- Pädevustunnistusega spetsialistid tuleks kaasata juba projekteerimise faasi, et nende sisendit arvestataks enne tööde algust, vältimaks järelevalve jäämist vaid formaalseks.
- Tegelda järelevalve aruannete tähtjaks esitamata jätmise põhjustega. See on sageli tingitud tellija vastumeelsusest kulusid tasuta (tulenevalt tellijate madalast teadlikkusest aruandlusest) ja liiga lühikesest tähtjast.
- Suurendada tellijate (omanike) teadlikkust muinsuskaitsete tööde aruandluse vajalikkusest.

Pädevustunnistus

- Muuta pädevustunnistuse saamise eeldused paindlikumaks, sh:
 - Väärtustada rohkem praktilist töökogemust ja portfooliot
 - Eemaldada või leevendada jäika nõuet katkematule töökogemusele
- Muuta pädevustunnistuse andmine vähem tehniliseks protsessiks ja rakendada komisjoni poolset hindamist, mis hindab pädevust juhtumipõhiselt ja sisuliselt.
- Kaaluda astmelist pädevuse andmist (nt lihtsamad tööd koolilõpetajatele, keerukamad kogunud spetsialistidele), et motiveerida turule tulevaid noori.
- Kasutada pädevustunnistuste andmisel laiemalt praktikat, et lisaks MKA poolt heaks kiidetud õppekavadega täienduskoolitustele (uuringu läbiviimise seisuga on selliseid õppekavasid kaks), arvestatakse ka teisi (tasemeõppe)koolitusi, mis annavad juhtumipõhiselt kindluse, et tunnistust taotleval isikul on konkreetsetes valdkonnas piisavad oskused.
- Kaaluda nõ kaheastmelist mudelit, kus ehitusalane kutse (nt ehitusjuht, puitmaja ehitaja tase 4/5) on eelduseks, et seejärel taotleda MKA-lt spetsiifiliste tööde jaoks muinsuskaitse pädevustunnistust.
- Lisada olemasolevate ehitusvaldkonna kutsete juurde restauraatori spetsialiteet/osakutse. See looks paremini seose erialaste väljunditega turul.

Muud teemad

- Kasutada riigi ressurssi eelkõige mälestise kaitse alla võtmiseks, kaitseks ja tähistamiseks maastikul, mitte spetsialistide kontrollimiseks ja juhendamiseks.
- Ühtlustada õppekavasid (nt pärandtehnoloogia ja ehituse alal), et tagada nii materjalitehnoloogia kui ka pärandi teadmiste omandamine.

Lisa 1. Uurimisküsimused

I uurimisküsimuste plokk oli suunatud muinsuskaitse teenuste kasutajatele laiemalt. Nende põhjal koostati küsitlusankeet ja viidi läbi kvantitatiivne analüüs.

1. Kas omanike hinnangul on eritingimused piisavalt selged ja põhjendatud - neist on abi ehitusprojekti koostamisel ning seatud nõuded/piirangud on mõistetavad ja arusaadavad ning arvestavad ka omanike vajadusi? Kas omanikud tunnevad end eritingimuste protsessi kaasamisel ameti partnerina või on kaasamine ja arvamustele/vastuväidetele antud selgitused pigem formaalsed? Oluline on saada selle kohta omanike hinnang. Miks ei jõuta ligi poolte eritingimuste puhul ehitusprojektini? Kas ollakse valmis eritingimuste taotlusel tasuma riigilõivu?
2. Kuivõrd kasutatakse uuringute ja muinsuskaitse järelevalve hüvitamise võimalusi? Selgitada välja, mis on põhjused, kui seda ei tehta. Kas omanike hinnangul on määratud uuringud aidanud kaasa töö teostamisele (on olnud selleks sisuliselt vajalik)?
3. Kuivõrd oluliseks peetakse järelevalve olemasolu mälestise restaureerimisel või konserveerimisel? Kas järelevalve on oma ülesandeid täitnud ootuspäraselt või formaalselt? Kas vajalik oleks võimalus tegevuskava alusel tehtavate tööde puhul muinsuskaitse järelevalvet määrata?
4. Kas MuKSist tulenev nõue, et teatud töid tohib teha/tellida ainult piiratud hulgal ettevõtjatelt (kes on MTR-is ja kellel on pädevustunnistusega või kutsega pädev isik) omanike hinnangul täidab oma eesmärgi? Kas nende hinnangul vajab kehtiv kord muutmist ja kas neil on ettepanekuid, kuidas võiks seda teha?

II uurimisküsimuste plokk oli suunatud pädevussüsteemi ekspertidele täpsema tagasiside kogumiseks. Neid küsimusi kasutati fookusgrupi intervjuude kava koostamiseks ning kvalitatiivse analüüsi teostamiseks.

5. Kuidas toimib praegune MuKSist tulenev nõue, et teatud töid tohib teha/tellida ainult piiratud hulgal ettevõtjatelt (kes on MTR-is ja kellel on pädevustunnistusega või kutsega pädev isik)? Kas on tegevusalasid, kus on rohkem kitsaskohti?
6. Kas praegune süsteem õigustab end – tagab kvaliteetse konserveerimis- ja restaureerimistöö mälestistel või maailmapärandi objektidel asuval ehitistel?
7. Kui lihtne on leida pädevustunnistusega tööde tegijat erinevates piirkondades Eestis)? Kas peamiselt on tööde tegija leidmisega raskusi ehitisest mälestise konserveerimise ja restaureerimise tegevusalal?
8. Mida arvavad kutsete saajad pädevustunnistuse saamise eeldustest (4 aastat tegevusalal tegutsemist, täienduskoolitus)? Mida arvavad nt puitmaja ehitaja kutse saajad, kes omandava tase 4 ja 5 puhul puitmaja renoveerimise oskused, kuid kellele kutse ei anna võimalust pädevustunnistust saada, et mälestisel tegutseda?
9. Kas kutsete andjad oleksid valmis lisama kutsestandardisse muinsuskaitsealase pädevuse? Sel juhul ei peaks pädevustunnistust taotlema (MuKS § 70 lg 2)
10. Kas vajaliku kutse omandanud isikud võiksid saada pädevustunnistuse kutse omandamisel?

11. Kuidas on süsteemi toimimisega rahul ettevõtjad (MuKS § 68 lg 1) ja pädevustunnistuste omanikud? Miks ei esitata nende hinnangul muinsuskaitsejärelevalve aruandeid tähtajaliselt? Miks ei esitata uuringuaruandeid tähtajaliselt?

12. Kas EKA ja TalTechi täienduskoolitus on vajalik nt puitmaja ehitaja kutse 4 või 5 omanikule?

Lisa 2. Küsitluse tulemuste analüüs

Küsitluse metoodika ja vastajate profiil

Uuringu käigus viidi mälestiste omanike ja valdkonna ekspertide hulgas läbi veebipõhine ankeetküsitlus CAWI (*computer-assisted web interviewing*) meetodil. Ankeetküsitluse sihtrühma kogusuurus oli 2579 inimest ning oodatav vastajate määr 10% (258). Ankeetküsitluse tulemusi analüüsisime kodeerimismeetodil MS Exceli tarkvaraga. Sihtrühma kontaktandmed ja ankeedi esialgse vormi saime KUM-lt, kui uuringu tellijalt. Küsitlus oli avatud 25.07 – 05.09.2025.

Küsitletavate suurt hulka ja erinevat tausta arvesse võttes koosnes ankeet profiiliküsimuste plokist, kahest sisuliselt küsimuste plokist (mis kuvati vastajale vastavalt tema profiilile) ning kõikidele ühisest lõpuküsimuste plokist. Mälestise omanikud ja juriidilisest isikust mälestise omanike esindajad täitsid ankeedi esimest sisuküsimuste ploki, pädevustunnistust omavad isikud ja muinsuskaitse valdkonnas tegutsevad ettevõtjad teist sisuküsimuste ploki. Juhul kui vastaja ei identifitseerinud ennast nendes sihtrühmadesse, siis suunati ta küsitluse lõpuossa. Küsitluse ankeet on esitatud lisas 3.

Kokku alustas küsitluse keskkonnas ankeedi täitmist 399 inimest, kellest lõpetas 292 inimest (73% alustanutest; 11% üldvalimist) ja 47 inimest täitis ankeedi osaliselt. Ülejäänud 60 inimest kas ainult avasid küsimustiku või vastasid üksnes profiiliküsimusele, mistõttu neid tulemuste analüüsis ei ole arvesse võetud.

Seega laekus küsitlusele vastuseid kokku 339 inimeselt, mis moodustab kokku 13% üldvalimist. Ankeedi esimesele sisuküsimuste plokile vastas kokku 203 inimest, teisele sisuküsimuste plokile 82 inimest ning 54 inimest suunati kohe küsitluse lõpuossa.

Tabel 1. Vastanute jaotus profiilide lõikes

PROFIIL	VASTANUTE ARV (inimest)	PROTSENT VASTANUTEST (%)
Mälestise omanik (MO)	108	32
Juriidilisest isikust mälestise omaniku esindaja (JE)	95	28
ANKEETKÜSITLUSE I PLOKK (MO + JE) KOKKU	203	60
Pädevustunnistust omav isik (PI)	50	15
Muinsuskaitse valdkonnas tegutsev ettevõtja (VE)	32	9
ANKEETKÜSITLUSE II PLOKK (PI + VE) KOKKU	82	24
Mitte ükski neist (Muu)	54	16

Uuringu alguses prognoosisime, et kuna sihtgrupp on väga kindlalt määratletud ning motivatsioon uuringus osaleda võib olla madal (nt seetõttu, et küsitluse läbiviimine langes suveperioodile), siis võib vastuste määr erinevate tunnuste lõikes jääda soovitud mahust madalamaks. Vastamismäära suurendamiseks saatsime kolm meeldetuletust ja korraldasime regulaarseid kohtumisi tellijaga olukorra hindamiseks.

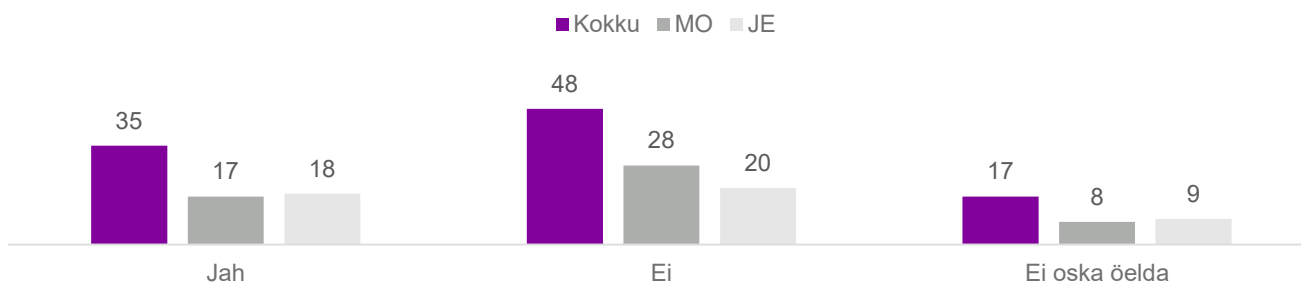
Vastuste analüüsimisel arvestasime nii terviklikult täidetud (86%) kui ka lõpetamata ankeetides antud vastuseid (14%). Andmete ülevaatamisel täheldasime, et iga küsimuse järgselt jättis mõni vastaja ankeedi täitmise pooleli. Samas on võimalik nende olemasolevaid vastuseid analüüsis väärtusliku sisendina kasutada, mistõttu otsustasime poolikud ankeedid analüüsi sisse jätta.

Kokku 203-st (100%) mälestiste omanikust ja nende juriidilistest esindajatest täitsid ankeedi terviklikult 164 (81%) ja osaliselt 39 (19%) inimest. Kokku 82-st pädevustunnistusega isikust ja muinsuskaitse valdkonnas tegutsevatest ettevõtjatest täitsid ankeedi terviklikult 74 (90%) ja osaliselt 8 (10%) inimest.

Kõik vastajad said ankeedi sisuküsimuste plokis ja lõpüküsimuste plokis esitada vabas vormis ettepanekuid ja anda tagasisidet MuKS-i muudatustele. Lõpüküsimuste plokis ei esitatud sellist tagasisidet, mille sisuline analüüsimine (sh kodeerimine) annaks uurimisküsimuste vastustesse täiendavat sisendit. Näiteks esitati seal seitse kommentaari ankeedi keerukuse ja küsitluse mõttekuse kohta, mis võib aidata mõista miks osad vastajad ankeedi täitmise pooleli jätsid.

Sisuküsimuste plokk I. Mälestise omanikud ja juriidilisest isikust mälestise omanike esindajad

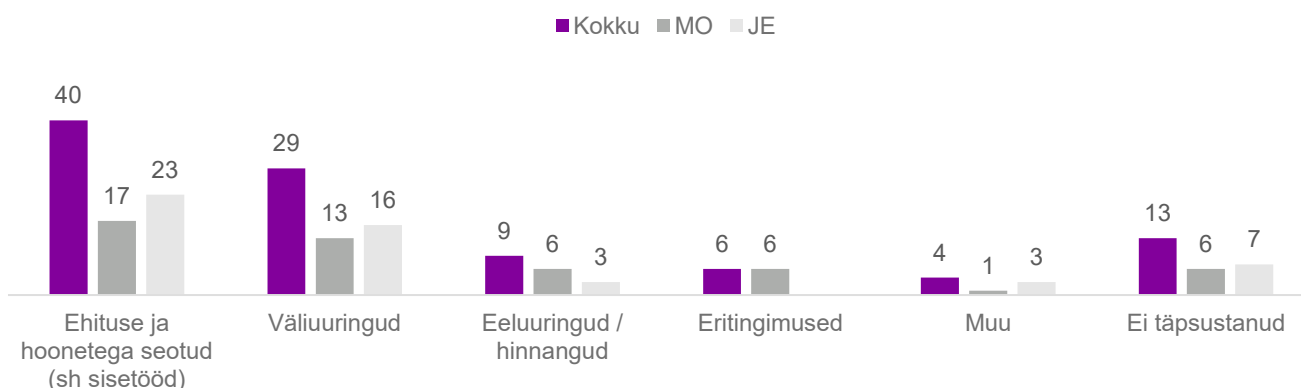
Joonis 1. Kas omaniku mälestisele või muinsuskaitseala hoonele on perioodil 2019-2025 määratud uuringud (%), n=203

Esimene küsimus ja selle jätkküsimused puudutasid uuringuid. Kõik, kes vastasid siinkohal „Ei“ või „Ei oska öelda“, suunati järelvalve küsimuse juurde (vt Joonis 7).

Küsitluses osalenud omanikest ja nende juriidilistest esindajatest on muinsuskaitsealaste uuringutega kokku puutunud ligi kolmandik vastanutest.

Joonis 2. Määratud uuringute liigid (%), n=70

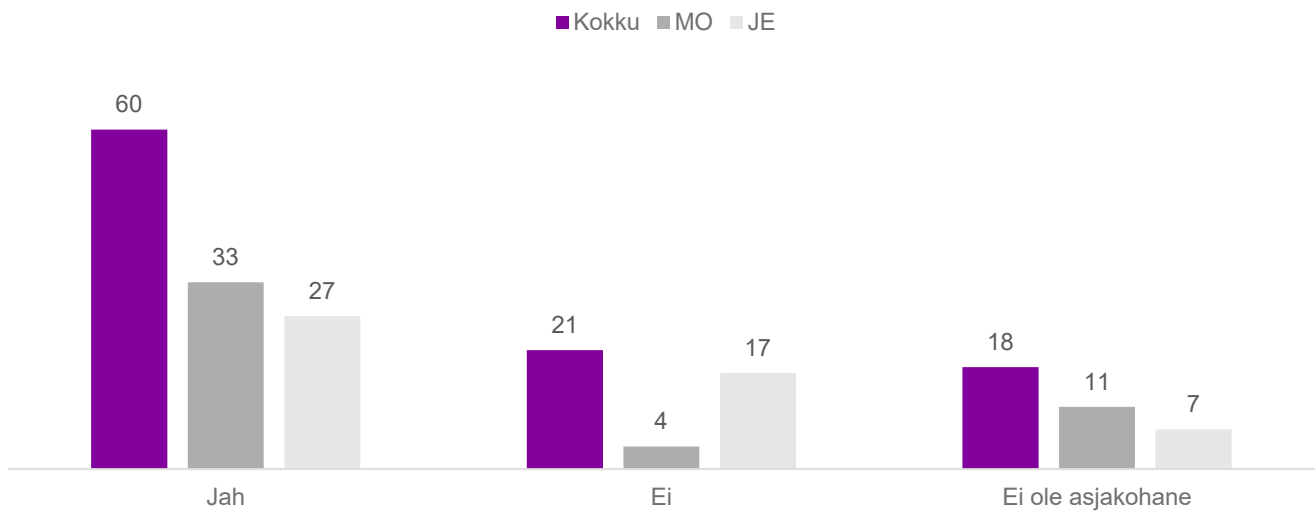
Uuringutest on ülekaalus ehitismälestistele määratud uuringuid, mis on ootuspärane arvestades, et Eestis on umbes 5000 ehitismälestisena kaitse all olevat objekti, millest enamik on era- või kolmanda sektori omandis.⁸

40% vastanutest loetlesid vabavastuse lahtris erinevaid eramutes ja kirikutes teostatavaid hoone korrastamiseks läbi viidud ehitus- ja restaureerimisuuringuid (sh värvi- ja viimistlusuuringud). Sellest järgmise suurema grupina leidsid mainimist kinnistutel teostatavaid arheoloogilised uuringuid, pinnaseuuringud ja kaevetööd, millega on kokku puutunud 29% vastanutest. Eraldi toodi välja veel eeluuringud, eritingimuste taotlemiseks vajalikud uuringud ja

⁸ Muinsuskaitseamet. Ehitismälestised. [Link](#), viimati vaadatud 16.09.2025.

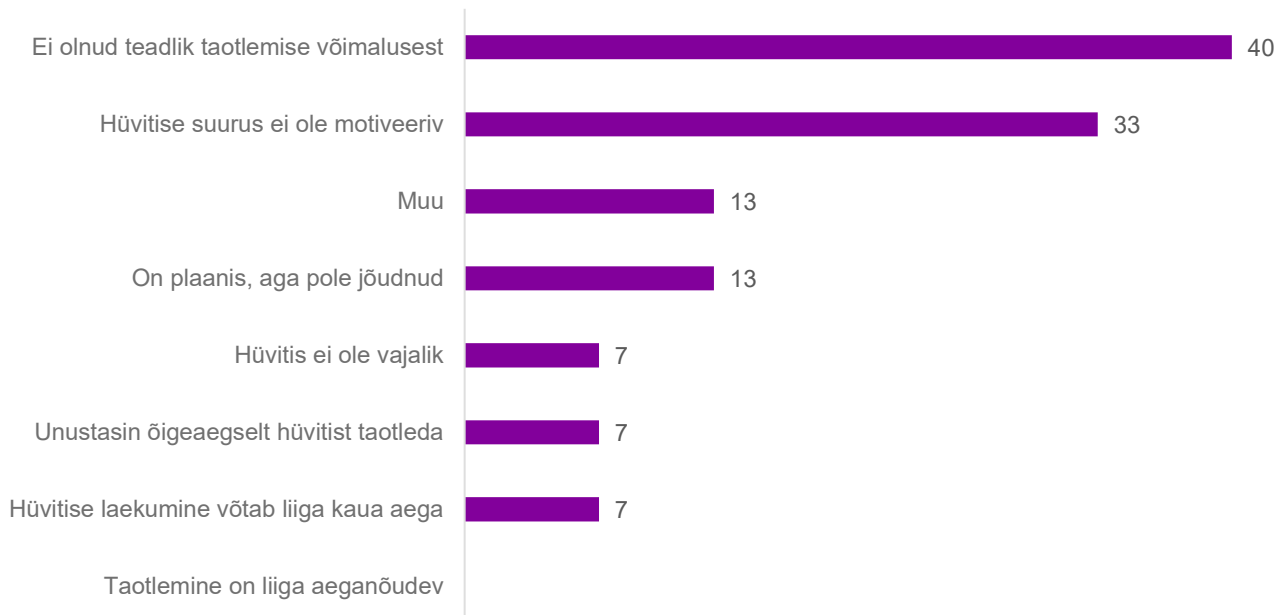
akadeemilisel/hariduslikul eesmärgil läbi viidud kunstiuuringud, millest viimased on koondatud valiku „muu“ alla.

Joonis 3. Kasutanud uuringu hüvitamist (%), n=70

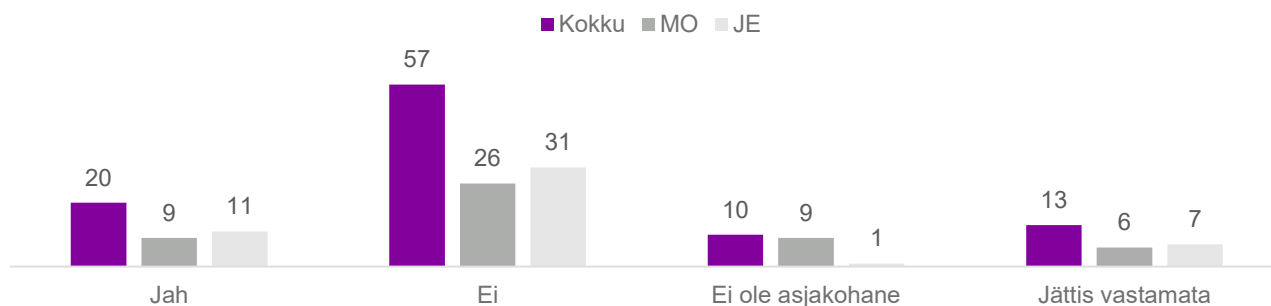
Enamik omanikest ja esindajatest, kelle mälestisele või hoonele on uuringuid määratud, on kasutanud ka uuringu kulu hüvitamist.

Joonis 4. Uuringu kulu hüvitamise mittetaotlemise põhjused (%), n=15

Ülejäänud 21%, kes teadaolevalt ei ole hüvitamist taotlenud, jagunesid enam vähem võrdselt kahe põhjuse vahel: polnud teadlikud taotlemise võimalustest (15 vastajast 6 valis mh selle variandi) või hüvitise suurus polnud motiveeriv (15 vastajast 5 valis mh selle variandi). Muude põhjuste all toodi ühel juhul välja, et hüvitise taotlemisega tegeles ehitusfirma; teisel juhul, et omaosaluseks ei ole vahendeid.

Joonis 5. Kasutanud muinsuskaitsele järelevalve kulu hüvitamise võimalust (%), n=203

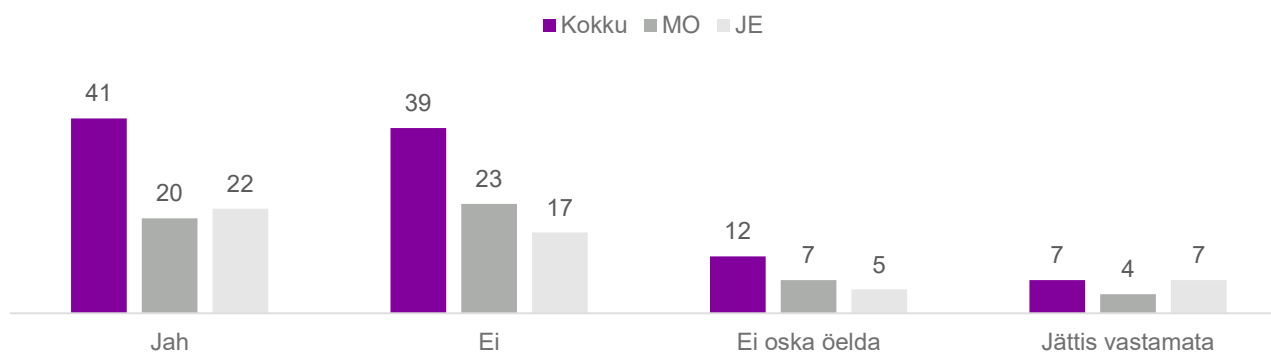
Joonis 6. Järelevalve kulu hüvitamise mittetaotlemise põhjused (%), n=40

Kõikidest uuringutega kokku puutunud omanikest ja nende juriidilistest esindajatest on kasutanud muinsuskaitsele järelevalve kulu hüvitamise võimalust 20% vastanutest – peaaegu sama palju, nagu on kasutanud ka uuringute hüvitamise võimalust. Peamiseks mitte taotlemise põhjuseks on puudulik teadlikkus, mida märkis 48% vastanutest (40st vastajast 19 valis mh selle variandi).

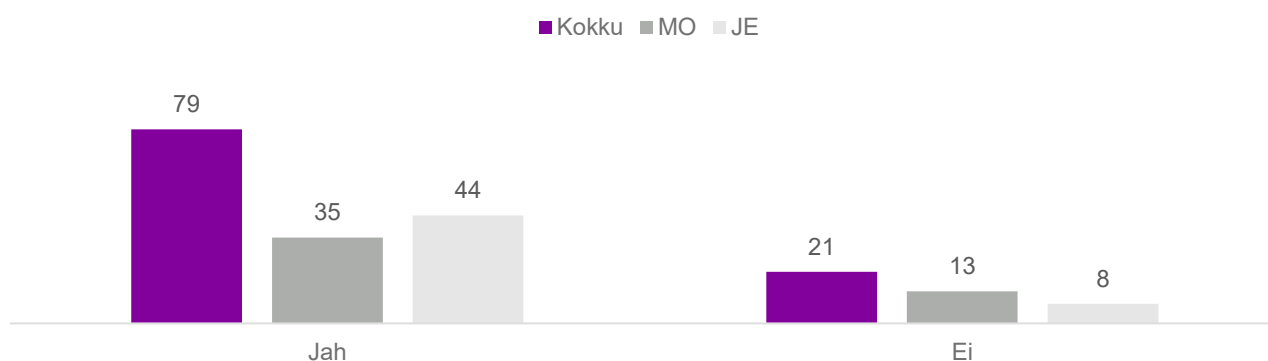
Sellele järgneb (35%) sarnaste näitajate grupp (ei ole motiveeriv või vajalik, sh samasisulised „Muu“ variandid), mis viitab hüvitise summa vähesusele.

Joonis 7. Kas omaniku mälestisele või muinsuskaitseala hoonele on tööde ajaks määratud muinsuskaitsele järelevalve (%), n=203

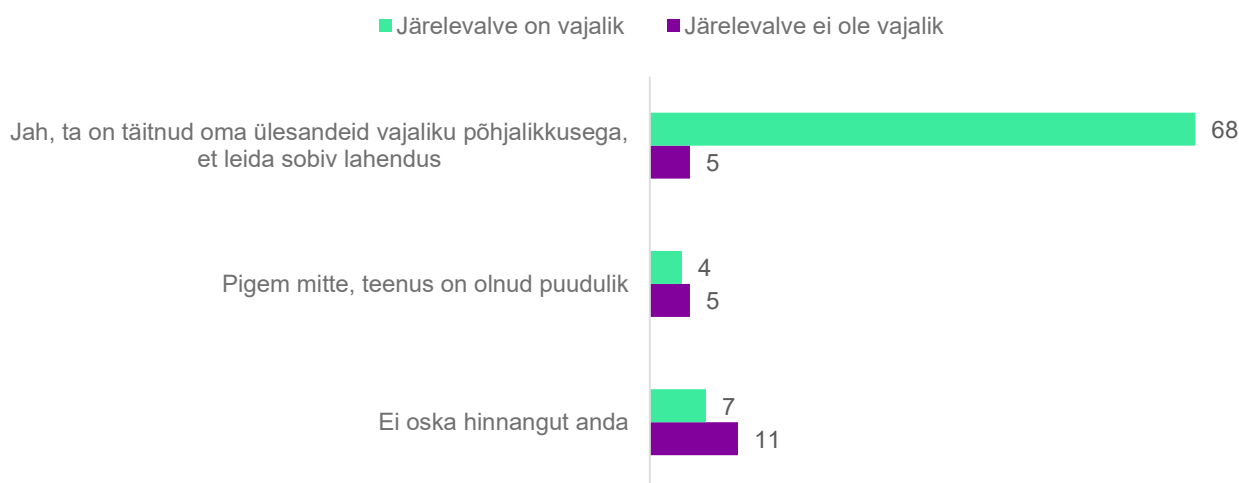

Uuringute küsimustele järgnesid küsimused muinsuskaitsejärelvalve kohta. Kõik, kes vastasid siinkohal „Ei“ või „Ei oska öelda“, suunati eritingimuste küsimuse juurde (vt Joonis 11).

Joonis 8. Kas muinsuskaitsejärelvalve on MO/JE hinnangul vajalik (%), n=84

Joonis 9. Kas MO/JE hinnangul on muinsuskaitsejärelvalve täitnud restaureerimis- ja konserveerimistööde käigus oma ülesandeid (%), n=84

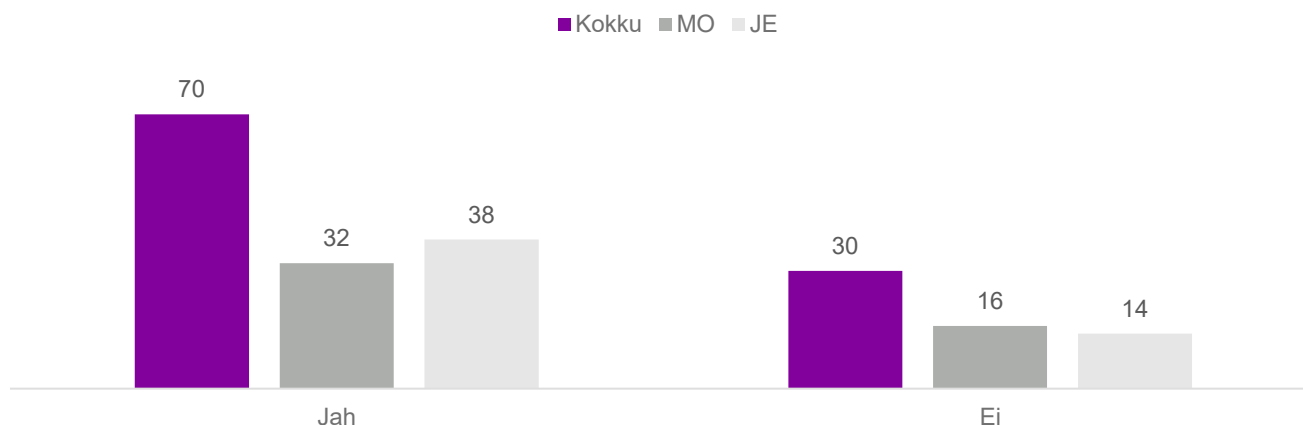

Muinsuskaitsejärelvalvega kokku puutunud omanike ja esindajate hulgast (ehk 41% vastanust) hindas tööde ajaks määratud muinsuskaitsejärelvalvet vajalikuks 79%. Nendest enamik täpsustas, et järelvalve teostaja on täitnud oma ülesandeid põhjalikult. 21% hindas järelvalvet ebavajalikuks ning enamik nendest ei osanud seega ka selle kvaliteeti eraldi hinnata.

Muudest tähelepanekutest, 5% vastanutest hindas järelvalvet ebavajalikuks, aga on rahul selle kvaliteediga. Ainsana oma vastust põhjendanud küsitlev selgitas, et väikesaarele on järelvalve teostajat peaaegu võimatu leida. 7% vastanutest hindas järelvalvet küll vajalikuks, aga ei osanud anda hinnangut selle kvaliteedile. Kaks omanikku kuuest põhjendas seda sellega, et nende puhul polnud järelvalve tingimata asjakohane.

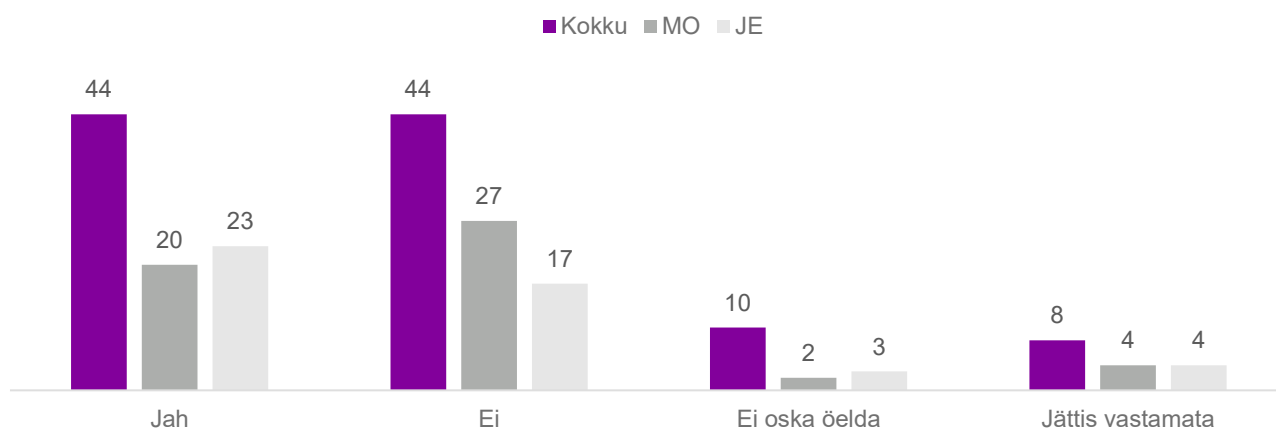
Kokku 9% (7 vastajat) hindas muinsuskaitsejärelvalve teenust puudulikuks. Nendest kolm leidsid, et järelvalve on omanikule koormav ja kulukas või ebaotstarbekas; üks arvas, et MKA peaks teatud juhtudel reageerima kiiremini; üks vastaja oli kogenud halba teenuse kvaliteeti, kus järelvalve läbiviija saatis töid tegema oma asendaja ning pole järelvalve järgselt juba aasta aja jooksul aruannet esitanud.

Joonis 10. Järelevalve aruande olulisus ja vajalikkus MO/JE-le (%), n=84

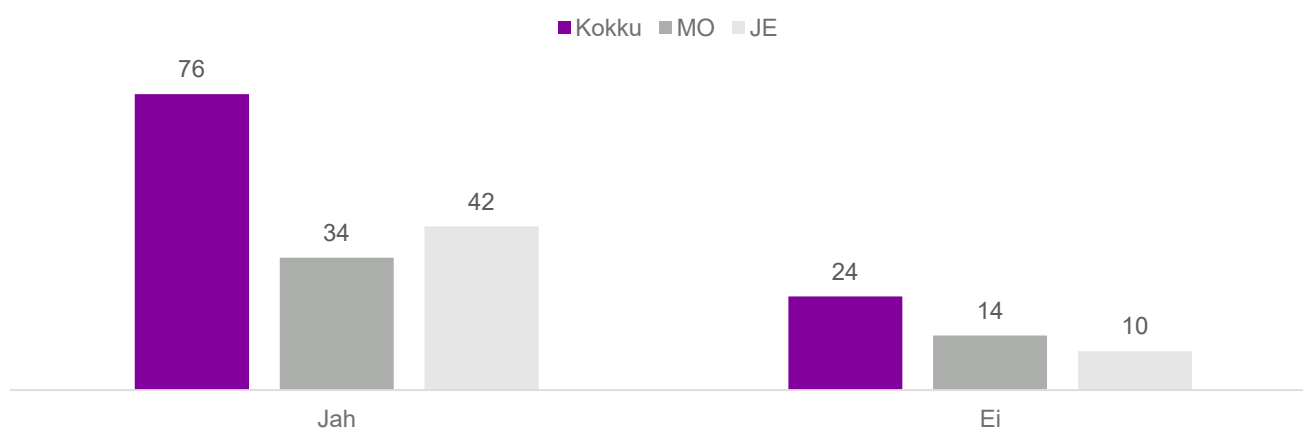
Ligi kolm neljandikku muinsuskaitselise järelevalvega kokku puutunud vastanuid peab oluliseks ja vajalikuks, et järelevalve läbiviimise järgselt koostataks vastav aruanne.

Joonis 11. Kas MO/IE on (2019–2024) taotlenud MKA-lt muinsuskaitse eritingimusi (%), n=203

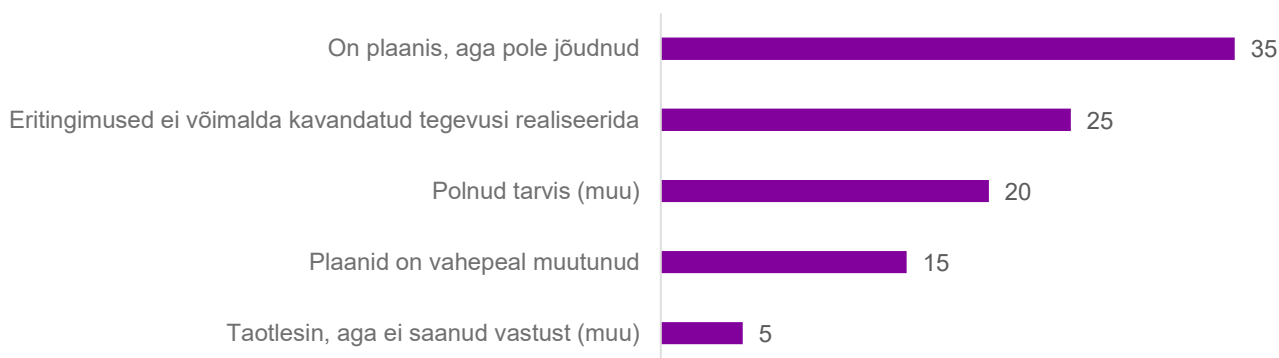

Muinsuskaitselise järelevalve teemale järgnesid küsimused eritingimuste taotlemise kohta. Kõik, kes vastasid siinkohal „Ei“ või „Ei oska öelda“, suunati riigilõivu küsimuse juurde (vt Joonis 14).

Joonis 12. Kas MO/IE on tellinud/koostanud eritingimuste alusel ehitusprojekti (%), n=89

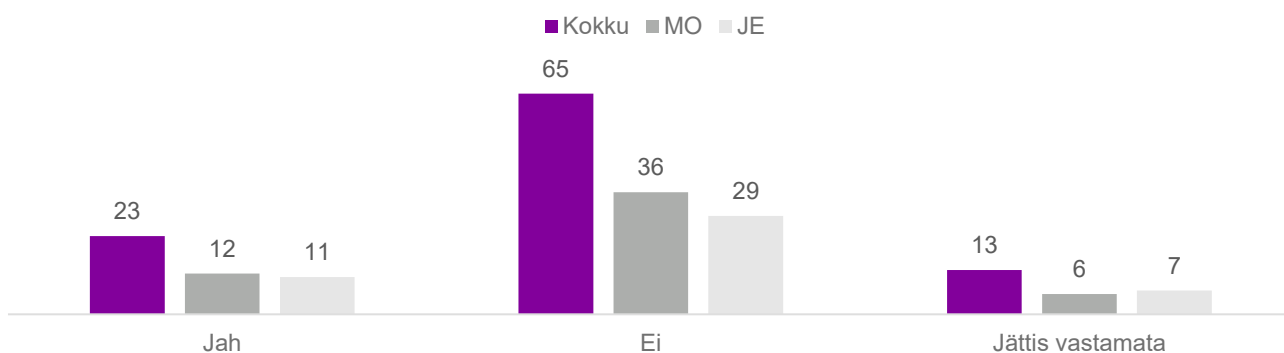

Joonis 13. Millisel põhjusel pole MO/JE tellinud/koostanud eritingimuste alusel ehitusprojekti (%), n=20

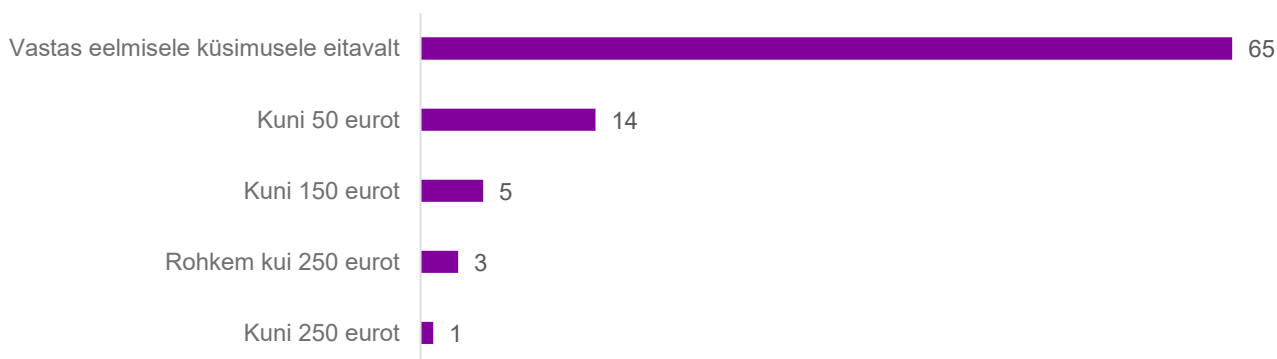

Valdav enamus omanikest ja omanike juriidilistest esindajatest on tellinud/koostanud eritingimuste alusel ehitusprojekti. Need 24% kes pole seda teinud, üldiselt pole jõudnud, aga plaanivad. Võrdselt teisele kohale jäävad variandid „Eritingimused ei võimalda kavandatud tegevusi realiseerida“ ja „Muu“ (viimase puhul on sarnased vastused grupeeritud ning näidatud joonisel eraldi).

Joonis 14. Valmisolek tasuda eritingimuste taotlemise eest riigilõivu (%), n=203

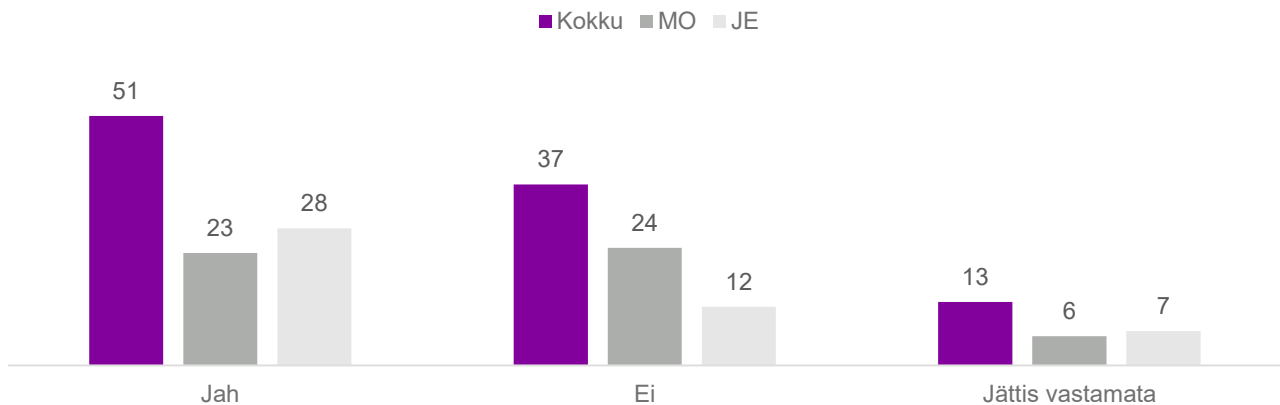

Joonis 15. Millises suurusjärgus riigilõivu oleksid MO/JE valmis tasuma (%), n=203

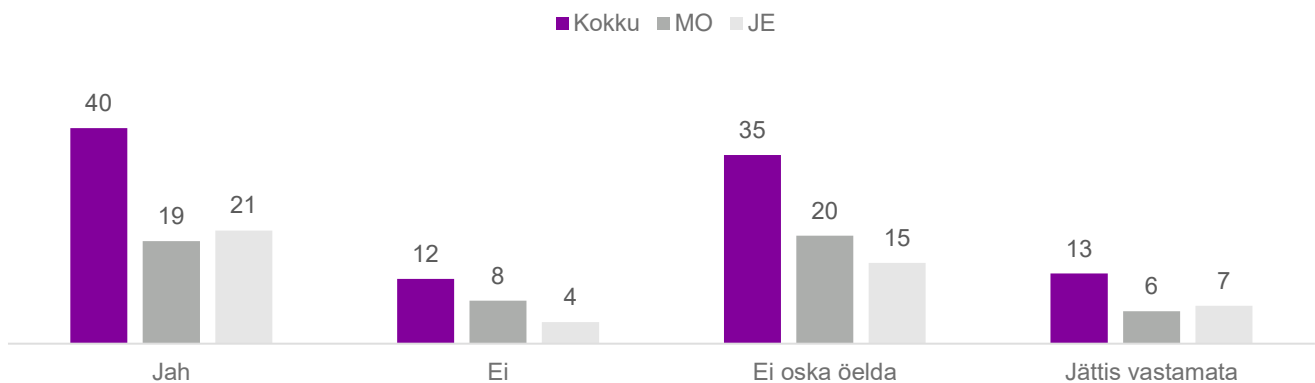
Riigilõivu tasumise osas on vastajate valmisolek madal. Eritingimuste taotlemise eest oleksid valmis tasuma kuni 50 eurot 14% vastanutest, kuni 150 eurot 5% ja 250 eurot või enam kokku 4%.

Joonis 16. Kas MO/JE jaoks on selge, milliste tööde puhul on vajalik koostada tegevuskava ja millisel puhul ehitusprojekt (%), n=203

Poolte omanike ja omanike juriidiliste esindajate jaoks on selge, milliste tööde puhul on vajalik koostada tegevuskava ja millisel puhul ehitusprojekt. 37% ei pea oma teadlikkust selles küsimuses piisavaks.

Joonis 17. Kas tegevuskava alusel tööde tegemine on toonud soovitud paindlikkust mälestisel tööde tegemisse (%), n=203

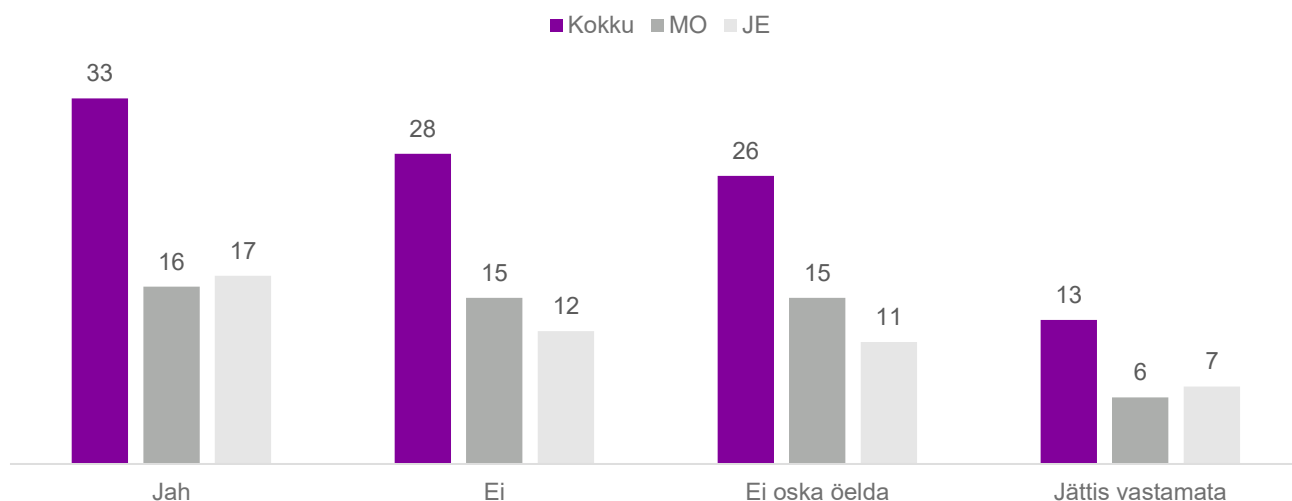
Enamik vastanuid, kes ei oska paindlikkuse osas seisukohta võtta, ei selgitanud enda vastust. Seetõttu on keeruline määrata, millised põhjused ebakindlust esile kutsuvad. Üksikud olemasolevad selgitused on vastuolulised.

„Ei“ vastanute selgituste kohaselt tegevuskava pigem muudab protsessi piiratumaks. Järgnevalt mõned näited.

- „Ajamahukas, tööde edasine planeerimine keeruline (ei ole teada ju aja kulu), kulukas teenus, kompensatsioon ju piiratud hiljem (omavastutus võib minna suuremaks kui riiklik kompensatsioon).“ – MO
- „Tegevuskava on oma olemuselt dokument, mis seab kindlad piirid tehtavatele töödele ja kasutatavatele tehnoloogiatele. Tellijana ei näe, et selline dokument lisaks protsessi kuidagi paindlikust. Küll aga toob see töödesse vajaliku selguse.“ – JE
- „Tänase korra järgi koostatavad eritingimused on subjektiivne dokument, mis väljendab ühe koostaja soovunelmat. Tihti on pealiskaudne, aga samas kohati asjatuid piiranguid seadev.“ – MO

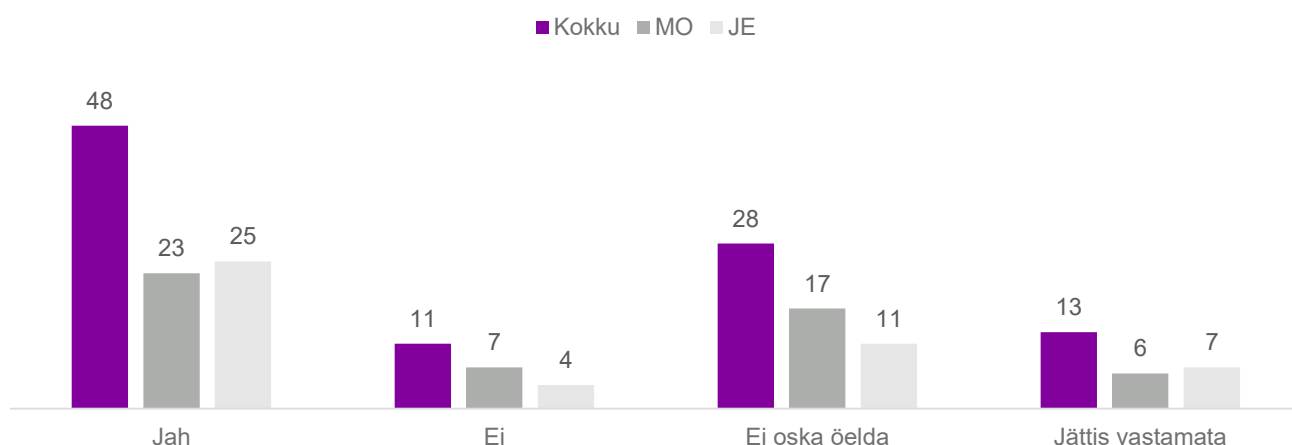
„Jah“ vastanud toovad positiivsete näidetena välja, et teatud tööde puhul (nt väiksema mahuga) oleks projekti tegemine kallis ning koormav, aga tänu tegevuskavale on protsess muudetud kulutõhusamaks ja kiiremaks.

Joonis 18. Kas võimalus määrata tegevuskava alusel tehtavate tööde puhul vajaduse korral muinsuskaitse järelevalvet on MO/JE hinnangul vajalik (%), n=203

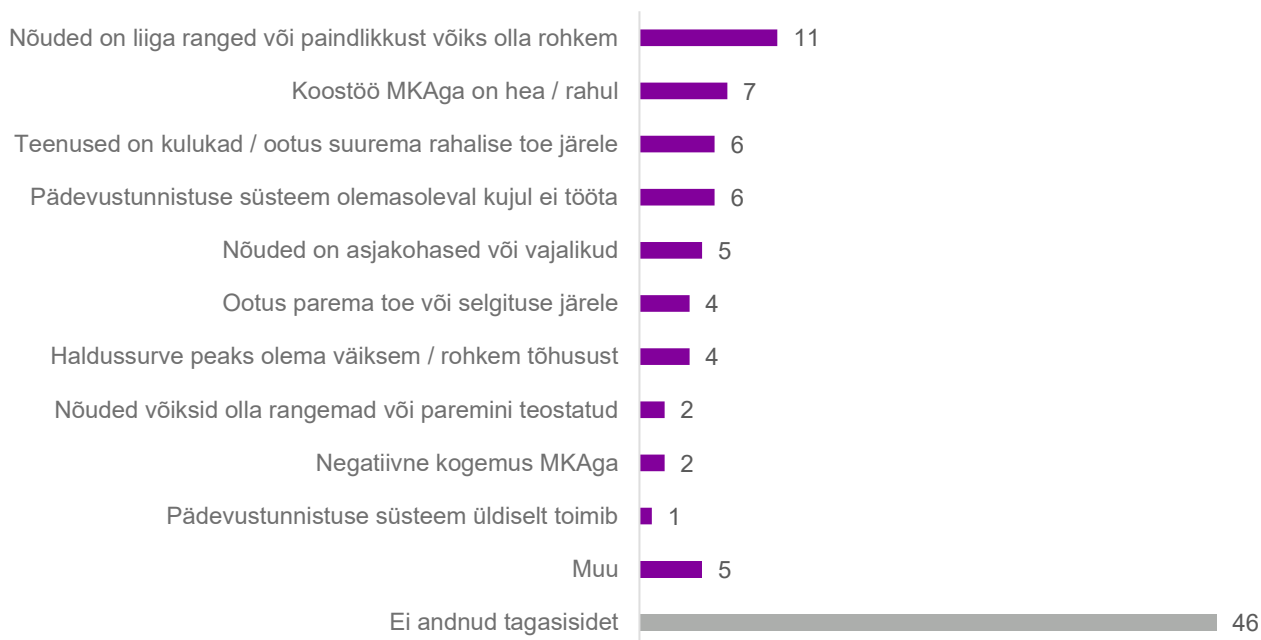
Siinkohal tuleb arvestada, et tagasiside jaotub jah-ei vahel üsna võrdselt ning märkimisväärne osa vastajatest ei oska kindlat vastust anda. Võimalikku selgitust võib pakkuda vastajate üldine tagasiside (vt Joonis 20).

Joonis 19. Kas on MO/JE hinnangul on vajalik ja põhjendatud, et muinsuskaitse valdkonnas tegutseval ettevõttel peab olema õigussuhe pädeva isikuga või ta peab olema ise füüsilisest isikust ettevõtjana pädev isik (%), n=203

Pooled vastajad peavad pädevustunnistusega osapoole kaasamist vajalikuks ja põhjendatuks. Neljandik vastajatest ei oska öelda ning umbes 10% ei pea seda põhjendatuks. Viimaste põhjuseid võib aidata peegeldada Joonis 20.

Joonis 20. Ühiste nimetajate lõikes kokkuvõte MO/JE tagasisidest ja ettepanekutest seoses kehtivate nõuetega muinsuskaitse valdkonnas tegutsemisel (%), n=203

Joonisel 20 on näidatud tagasiside üldistatud kuju ühiste nimetajate all, et anda ülevaade, milliste teemade lõikes küsitluses osalenud omanikud ja esindajad muinsuskaitse valdkonnas tegutsemist puudutavate nõuete osas kirjutasid.

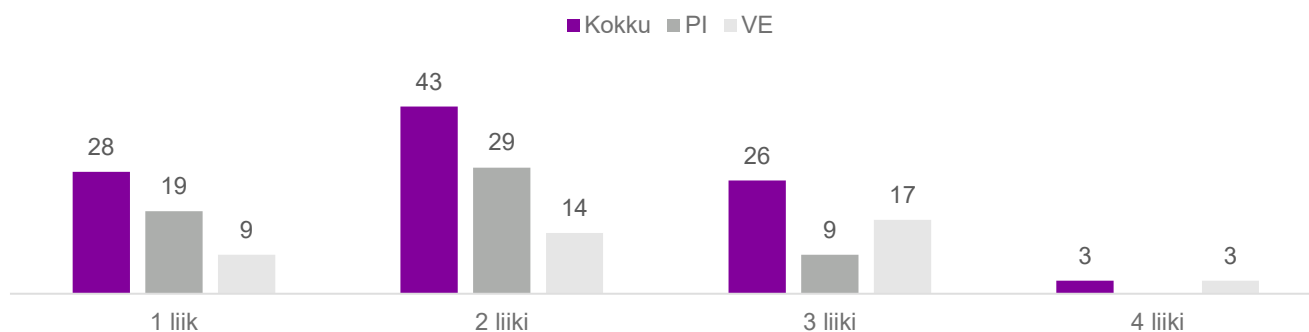
Üldistatult esitati tagasisides peamiselt suuremat ootust konkreetseid kaasuseid paindlikumalt käsitleda (ja üldiselt leebemat lähenemist reguleerimisele) ning tänusõnu MKA senise hea ja tulemusliku koostöö eest. Lisaks toodi korduvalt erinevas vormis välja, et tegevuskava alusel tehtavad tööd on kallid ning riigi poolne tugi võiks olla parem. Samuti loetleti näiteid kehtiva pädevustunnistuse probleemidest.

Pädevustunnistuste süsteemi kitsaskohtade osas toodi välja:

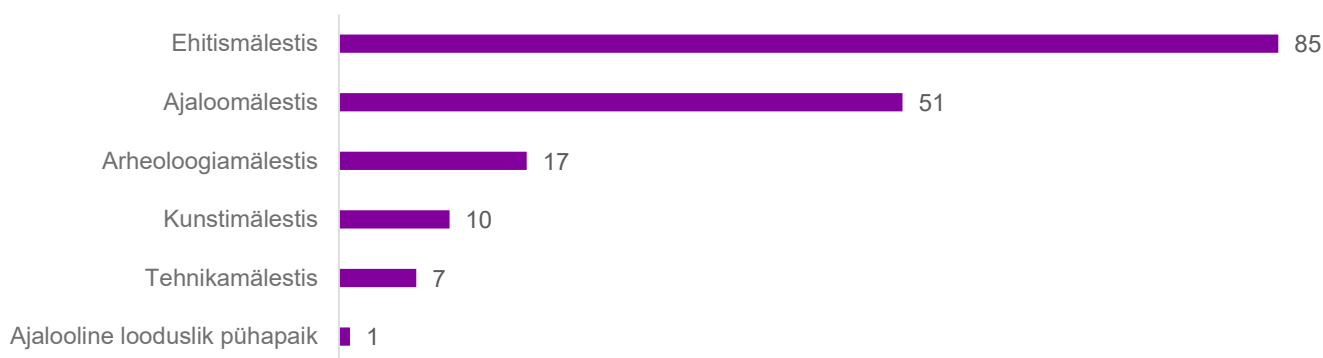
- „Teatavate õigustega ja muinsuskaitse pädevustega firmasid/FIE-sid ääretult vähe.“ – MO
- „Tegevuskava tegijaid vähe liiga pikad järjekorrad. Lihtsamaid töid peaks saama teha ilma tegevuskavata. Renoveerimisel tuleks lähtuda paindlikumad lahendused muutmistel. Kui plaan ainult säilitada siis tuleks kaaluda ka võimalike materjalide paindlikust.“ – JE
- „Sageli on kitsaskohaks arheoloogilise järelevalve kiire toestamine, kui näiteks suurema ehitustöö käigus ilmneb selleks kiire vajadus. Arheoloogid hõivatud pikalt ette.“ – JE
- „Pädev isik ei tähenda alati kvaliteetset tööd.“ – JE
- „Pädevustunnistusega mälestise omanik-ehitaja peaks saama osaleda toetuste taotlemisel. Nii kaoks ära ettevõtte vahendustasu ja toetuse rahasummaga saaks tehtud 3-5 korda rohkem töid ehk hoone remont või ülesehitus oleks soodsam kõigile.“ – MO

Sisuküsimuste plokk II. Pädevustunnistust omavad isikud ja valdkonnas tegutsevad ettevõtjad

Joonis 21. Mitme erinevat liiki mälestistega puutub kokku PI/VE (%), n=82

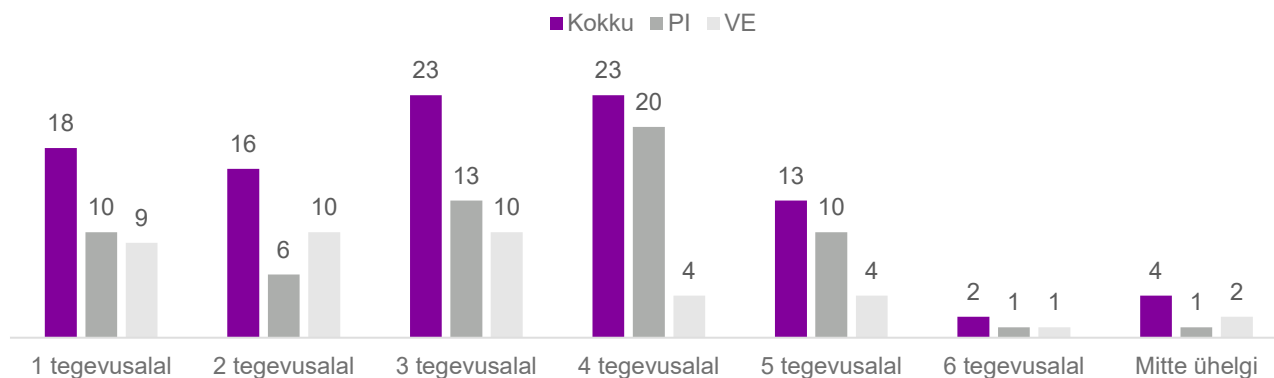

Joonis 22. Millise mälestise liigiga on pädevustunnistus või majandustegevusteade seotud (%), n=82

Mälestiste liikidest on pädevustunnistus või majandustegevusteade enim seotud ehitismälestistega. Sellest järgmine levinuim on ajaloomälestised. Seejuures ligi 2/3 teenusepakkujatest on seotud kahe või enamat liiki mälestisega.

Joonis 23. Mitmel erineval tegevusalal tegutsemiseks on PI/VE-I majandustegevusteated (%), n=82

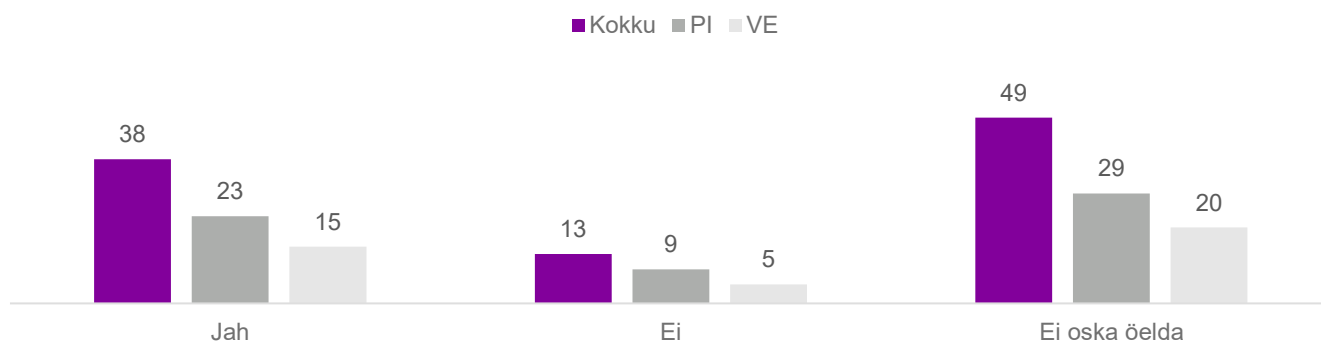
Joonis 24. Millisel tegevusalal tegutsemiseks on PI/VE-l majandustegevusteade (%), n=82

Umbes 80% pädevustunnistusega isikutest omavad majandustegevusteadet rohkem kui ühel tegevusalal, neist kõige rohkematel juhtudel omatakse majandustegevusteadet neljal erineval tegevusalal. Muinsuskaitse valdkonnas tegutsevad ettevõtjad omavad majandustegevusteadet üldiselt ühel kuni kolmel tegevusalal.

Küsitluse kohaselt on kõige populaarsemateks tegevusaladeks ehitise korrastamise ja restaureerimise tegevuskava koostamine, uuringukava koostamine ja uuringu tegemine ning ehitise korrastamine ja restaureerimine. Küsitluse vastajate sekka ei sattunud ühtegi, kes omaks majandustegevusteadet veealusele mälestisele sukeldumise teenuse pakkumiseks.

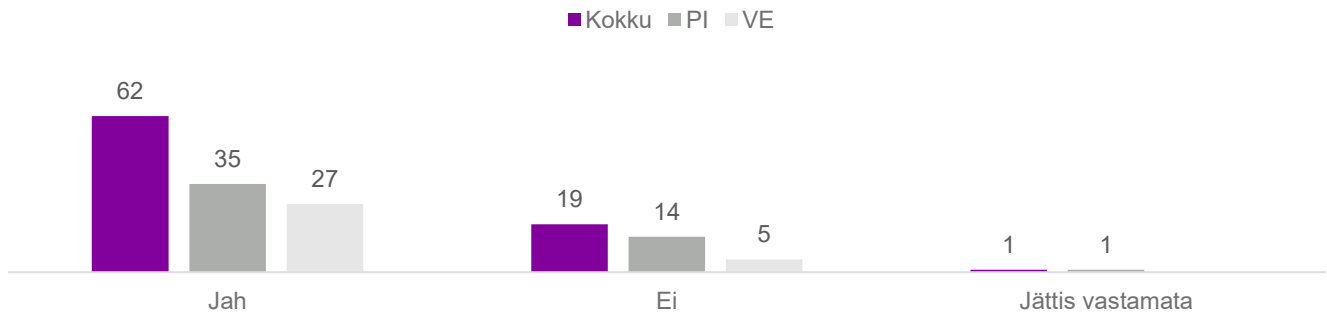
Joonis 25. Kas uuringuteatise esitamise võimalus on PI/VE jaoks lihtsustanud mälestisel töödega alustamist (%), n=82

Uuringuteatise esitamise võimalus on lihtsustanud mälestistel töödega alustamist vaid mõningal määral. Valdava osa vastajate kogemusel on seda kas keeruline hinnata või neil puudub teemaga piisav kokkupuude.

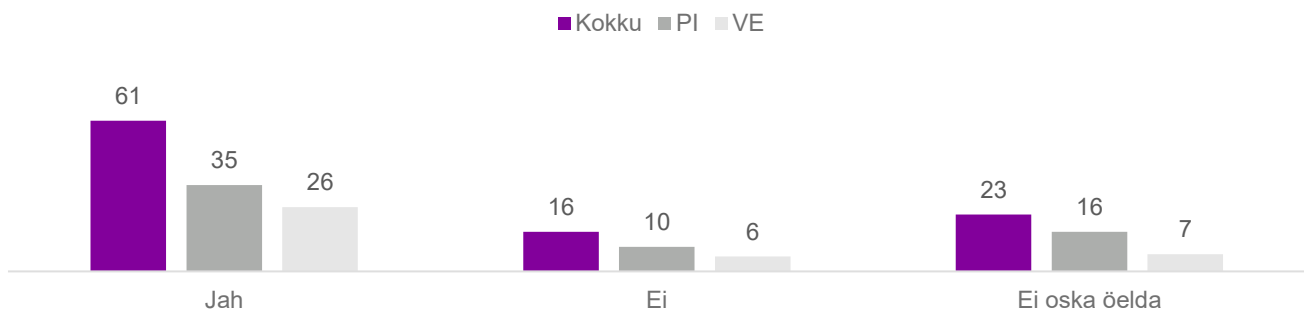
12% vastajatest põhjendasid, et muudatus on pigem halduskoormust suurendanud, samal ajal kui protsess on jäänud sisuliselt samaks.

Joonis 26. Kas PI/VE jaoks on selge, milliste tööde puhul on vajalik koostada tegevuskava ja millisel puhul ehitusprojekt? (%), n=82

Võrreldes mälestiste omanike ja juriidilisest isikust omanike esindajatega (vt Joonis 16), on pädevustunnistust omavate isikute ning valdkonnas tegutsevate ettevõtjate hulgas teadlikkus kõrgem, milliste tööde puhul on vajalik koostada tegevuskava ja millisel puhul ehitusprojekt.

Joonis 27. Kas tegevuskava alusel tööde tegemine on toonud soovitud paindlikkust mälestisel tööde tegemisse (%), n=82

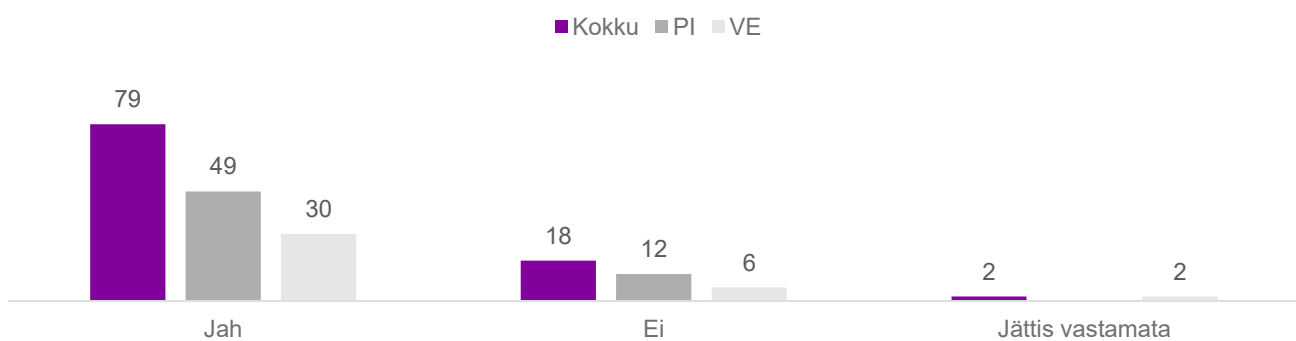
Enamike pädevustunnistusega isikute ja valdkonnas tegutsevate ettevõtjate hinnangul on tegevuskava toonud soovitud paindlikkust. Mõned näited, milles paindlikkus seisneb või mis seda mõjutab:

- „Tegevuskava sisaldab töö eesmärki, teostamise ajakava, töö metoodikat ja ulatust, kasutatavate materjalide kirjeldust, tehnilisi jooniseid ja illustreerivat materjali ning võimaluse korral mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise seisundi kirjeldust, tehtud uuringute järeldusi ja andmeid varasemate konserveerimis-, restaureerimis või remonttööde kohta. Kindlasti tegevuskava minu hinnangul toob igal juhul soovitud paindlikkust mälestisel tööde tegemisse. Meie poolt teostatavatel objektidel on olnud otstarbekas tegutseda tegevuskava alusel. Tegevuskava on paindlikum kui ehitusprojekt, kuna tihtipeale selguvad vajalikud tööde lahendused tööde käigus ja võimalik on operatiivselt lahendusi muuta. Projekt tundub olema liiga jäik ja vajaks eelnevalt suuremat objekti uurimistööd.“ – VE (Jah)
- „Tegevuskava koostamine võib tekitada segadust, tegevuskava koos detailjoonistega on ju tegelikult projekt. Tekib mitmeid probleeme: 1. Ei tunnista autoriõigust 2. Omavalitsused

ei loe tegevuskava piisavaks ehitusregistrisse kandmisel 3.Ei tellita vajalikku järelevalvet. – PI (Ei oska öelda)

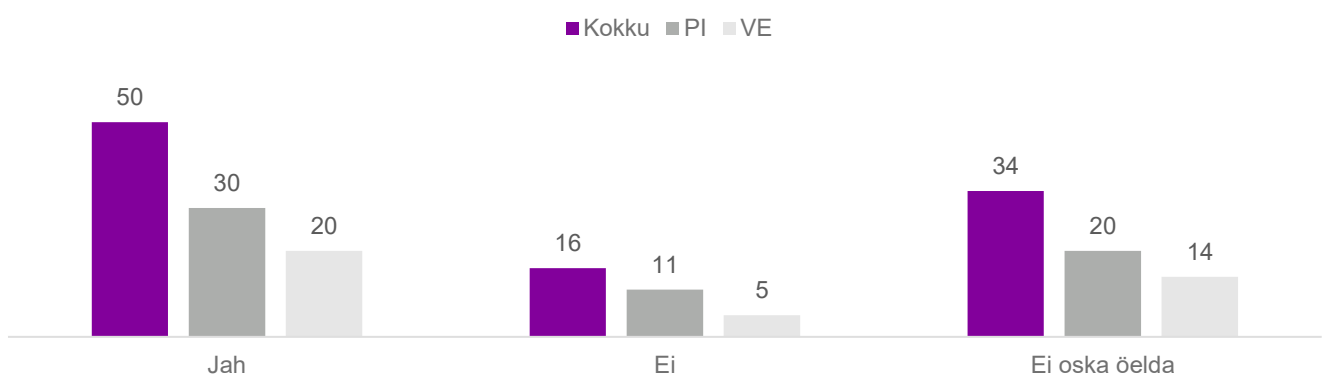
- *„Tegevuskava saab olla tehtud ainult väga konkreetse detaili või üksikobjekti kohta. Laiema ulatusega restaureerimistöde puhul pole tegevuskaval mõtet, sest info kogus on nii suur, et see paratamatult tuleks esitada ehitusprojekti kujul.* – PI (Ei)
- *„Paindlikkus sõltub sellest, kas kava kooskõlastamisel lisatakse tingimusi või usaldatakse koostaja - pädevustunnistusega isiku - pädevust.“* – PI (Jah)
- *„Iga ajalooline hoone on erinev ja seega ka tööde iseloom ja maht. Paindlikkus tööde kavandamisel ja teostamisel, operatiivne suhtlus ja ladus asjaajamine on äärmiselt olulised.“* – PI (Jah)

Joonis 28. Kas võimalus määrata tegevuskava alusel tehtavate tööde puhul vajaduse korral muinsuskaitse järelevalvet on PI/VE hinnangul vajalik (%), n=82

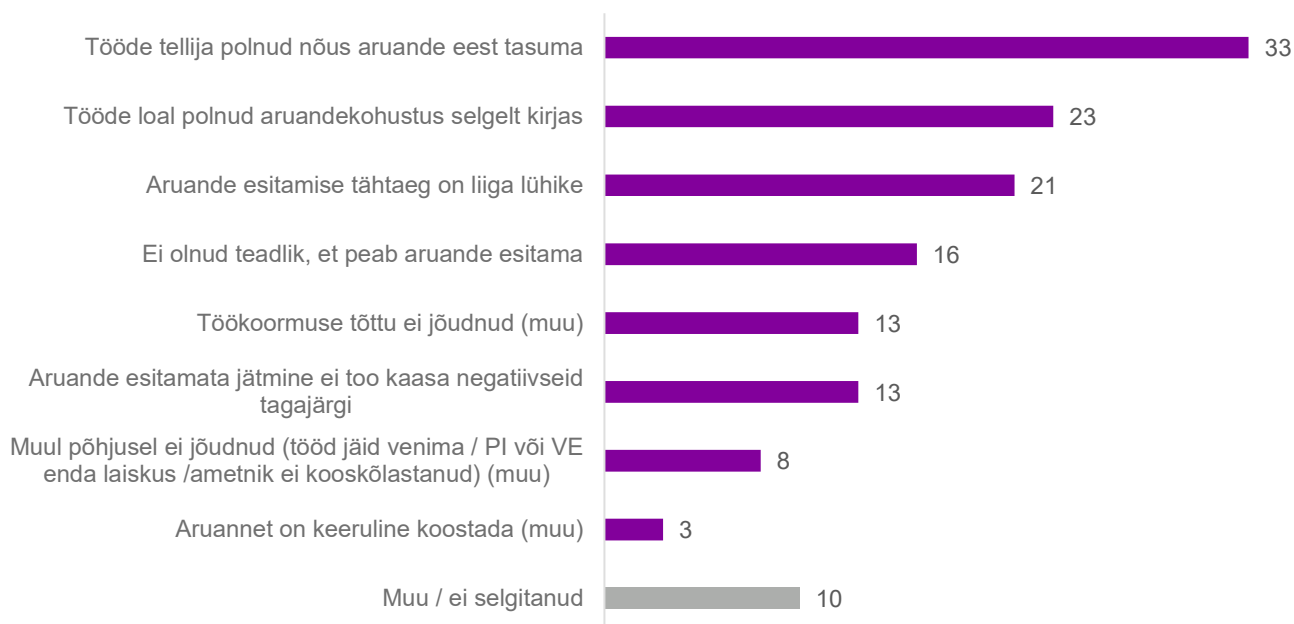
Siinkohal tuleb arvestada, et MO/JE grupile esitatud samasisulises küsimuses oli lisaks „jah-ei“ variandile ka „ei oska öelda“, mistõttu pole Joonised 18 ja 28 omavahel hästi võrreldavad. Küll aga peegeldavad vastused olukorda piisavalt, järeldamiseks, et pädevustunnistusega isikute ja valdkonnas tegutsevate ettevõtjate hinnangul on küsimuses nimetatud võimalus vajalik. Vastupidiselt omanike ja esindajate hinnangule, kelle puhul jagunesid vastused „jah-ei“ vahel üsna võrdselt.

Joonis 29. Kas PI/VE hinnangul võiks detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimused anda MKA (%), n=82

Pädevustunnistusega isikute ja valdkondlike ettevõtjate meelsus on pigem jah, et detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimused võiks anda MKA.

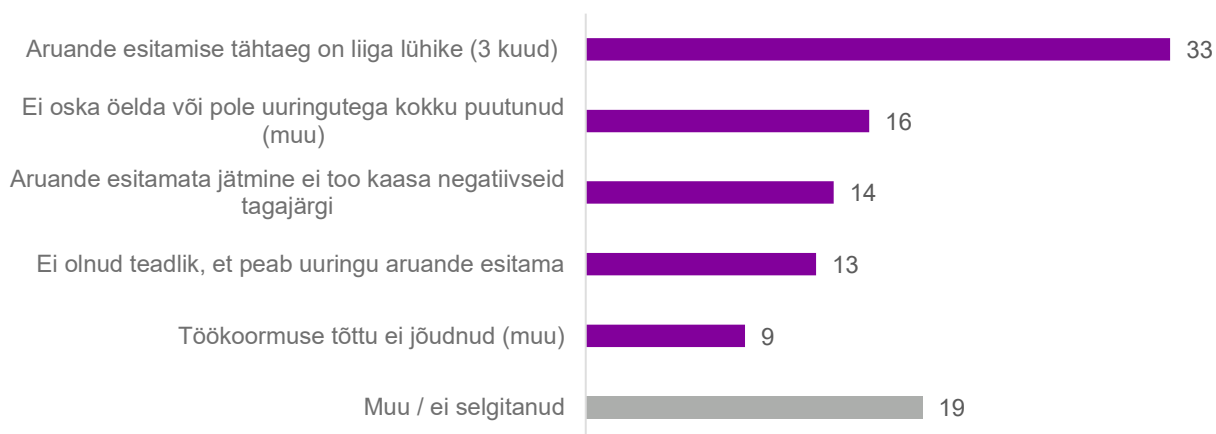
Joonis 30. Levinuimad põhjused, millest tulenevalt ei jõuta muinsuskaitse järelevalve ja tööde aruannet MKAle tähtjaks esitada (%), n=82

Kõige levinumaks põhjuseks oli vastajate sõnul „muu“ põhjus. Kui vastaja oli kommentaari jättnud, siis on need kodeeritud võimaluste piires omakorda koondnimetuste alla või viisud sarnase vastusevariandi alla.

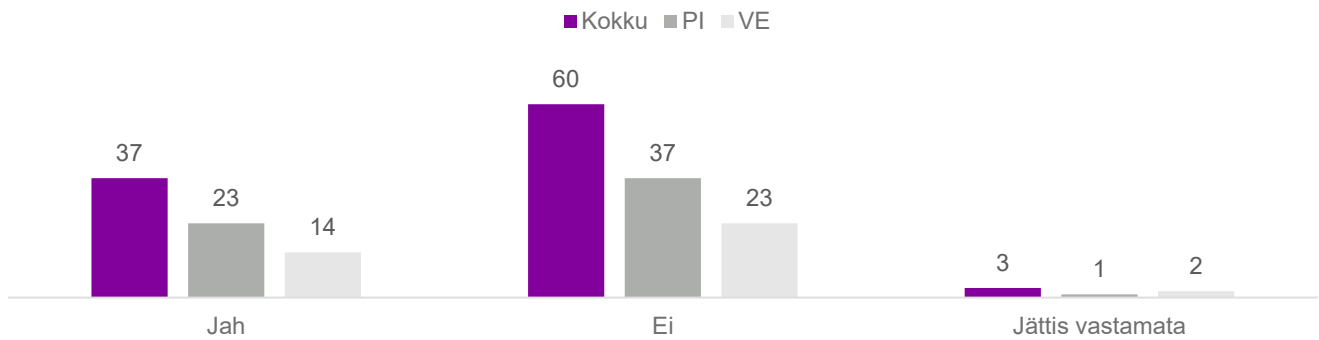
Seega, peamised aruande tähtjaks mitteesitamise põhjused on seotud tööde tellijast tulenevate asjaoludega, mis päädivad sellega, et tellija pole nõus aruande eest tasuma. Nt võib põhjuseks olla, et tellija ei mõista aruande vajalikkust või ei pea seda osaks tellitavatest teenustest. Samuti täheldasime vastustest, et aruande esitamise tähtaeg on liiga lühike ja esitamise kohustus langeb tihti halvale ajaperioodile (mil aruande koostaja koormus on suur). Lisaks, mõneti võib aruande esitamata jätmise tuleneda ka vähesest teadlikkusest ning madalast huvist aruandlusega tegeleda.

Joonis 31. Levinuimad põhjused, millest tulenevalt ei jõuta uuringu aruannet MKAle tähtjaks esitada (%), n=82

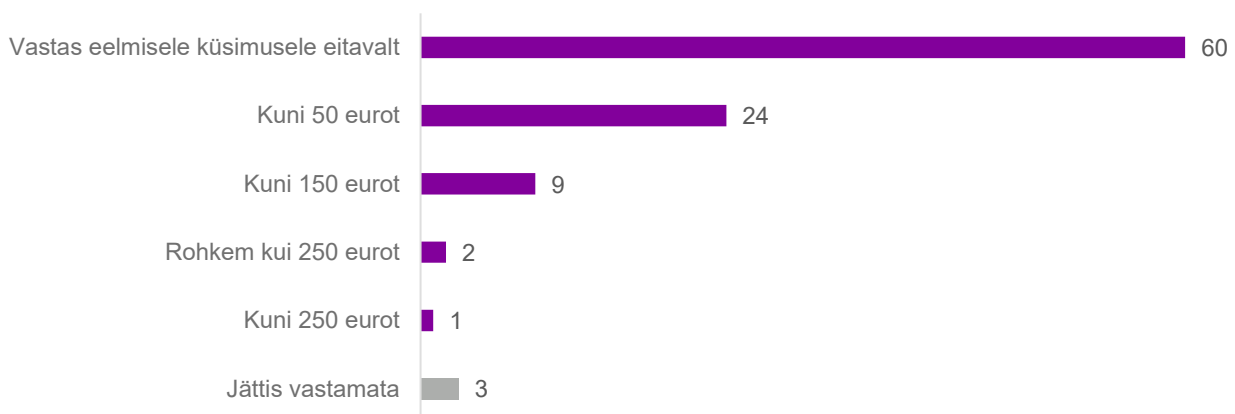

Mõneti sarnaselt muinsuskaitsele järelevalve ja tööde aruannetega, on üheks peamiseks taksituseks aeg, millele järgnevad motivatsioonist ja teadlikkusest tulenevad tõrked. 16% vastajaid selgitas „Muu“ all, et nad pole uuringutega (piisaval määral) kokku puutunud. Arvestades, kui suur hulk küsitletavaid valis muu ning jättis põhjendamata, võib olla uuringutega mitte kokku puutunute hulk veelgi suurem.

Joonis 32. Kas eritingimuste taotlemisel oleks riigilõivu kohandamine õigustatud (%), n=82

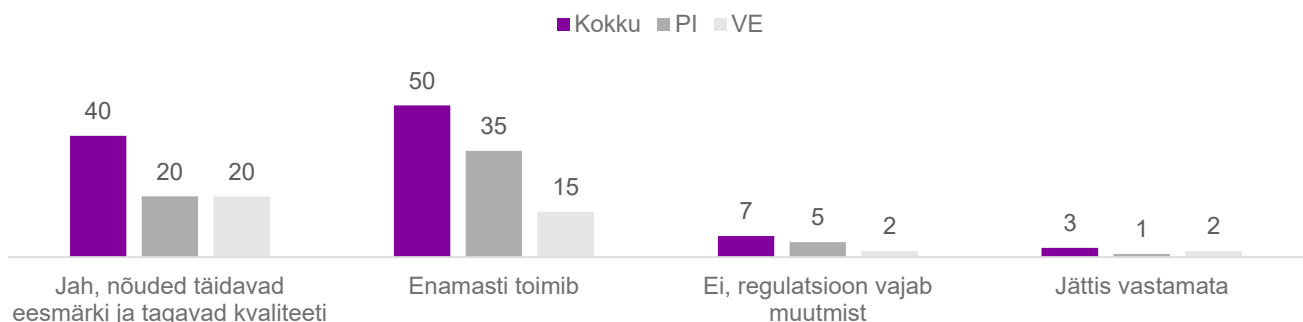

Joonis 33. Millises suurusjärgus riigilõivu peavad PI/VE õigustatuks (%), n=82

Pädevustunnistusega isikud ja muinsuskaitse valdkonnas tegutsevad ettevõtjad ei pea üldiselt eritingimuste taotlemiseks riigilõivu kohandamist õigustatuks. Kui siiski kohaldada, eelistatakse võimalikult väikeseid summasid.

Joonis 34. PI/VE hinnang praegusele muinsuskaitse valdkonnas tegutsemise regulatsioonile, kus on vajalik pädevustunnistusega isik (%), n=82

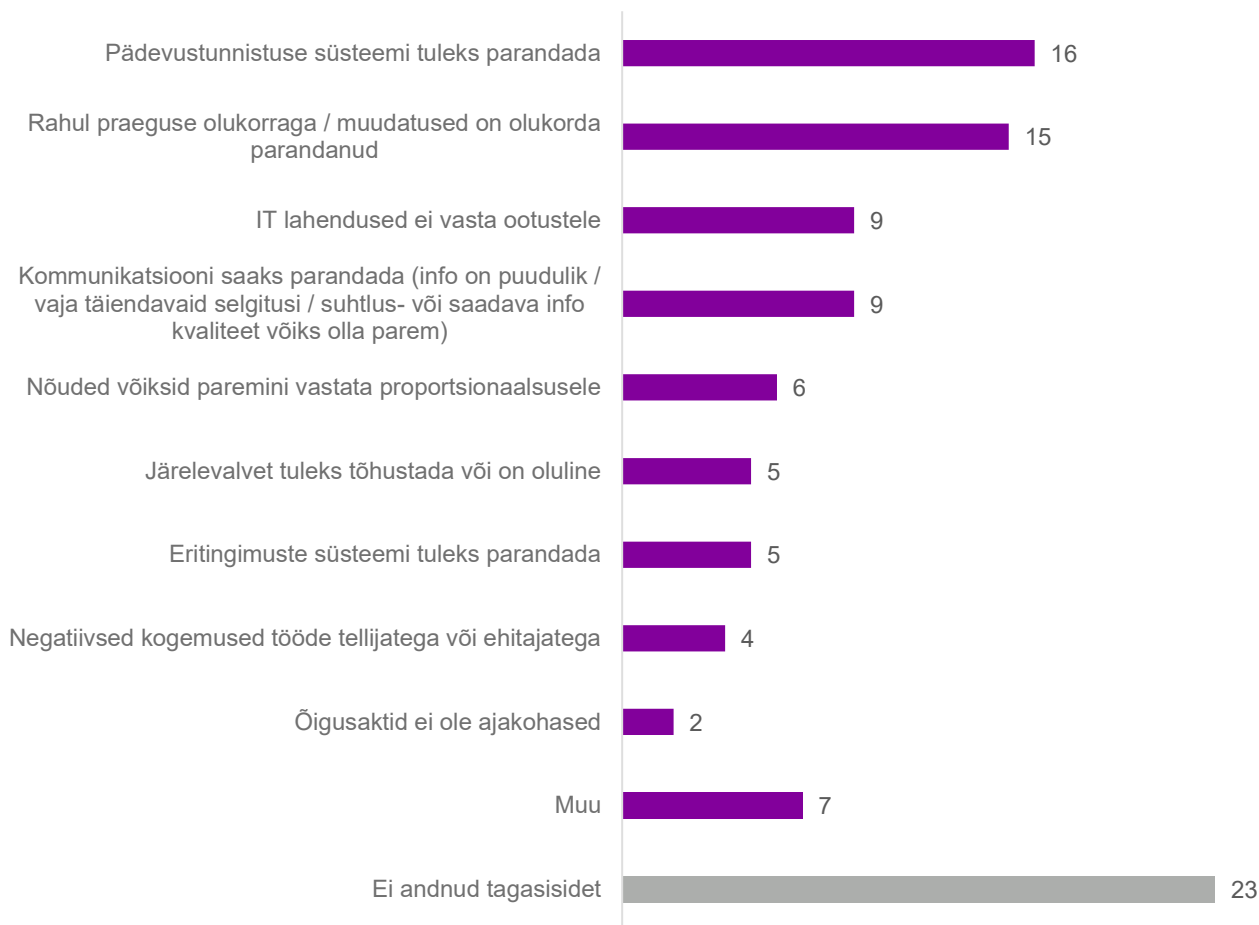

Kõigi vastanute hinnangul võib praegust muinsuskaitse valdkonnas tegutsemise regulatsiooni pidada üldiselt toimivaks. Peamiste kitsaskohtadena loetletakse, et MKA ressursid või pädevus jääb vahel puudulikuks. Allpool mõned näited.

- „Muinsuskaitse ameti jõudlus on väike, minu kogemusel tehakse muinsuskaitsealal ehitustöid ka ilma projektita. Amet ei suuda kõike hallata.“ – PI (Enamasti toimib)
- „Muinsuskaitsele järelevalve lepingu võib omanik (töö tellija) lõpetada, kui talle järelevalve nõudmised ei meeldi.“ – PI (Enamasti toimib)
- „Viimasel ajal olen täheldanud, et töid kus on vaja tegelikult kas pädevusega tööde teostajat või pädevusega järelevalvet, juhul kui ettevõttel puudub pädevus, siis minnakse mööda pädevatest inimestest või ettevõtetest.“ – VE (Enamasti toimib)
- „1. Suuremal ehitusfirmal ei piisa ühest pädevustunnistusega spetsialistist. Et asi toimiks peab olema kaasatud mitmetele erinevatele töödele pädevaid spetsialiste. 2. Kogenud spetsialistidele peab pädevustunnistus kehtima kauem kui 5 aastat (vähemalt 10aastat).“ – PI (Ei)
- „Sõltub ehitajast, aga VÄGA VÄGA sageli tuleb projekteerijana või muinsuskaitse järelevalvena ehitajat objektil juhendada, et saavutada ootuspärane lahendus. Ehitaja seisukohast on oluline, et töö tegija tunneks materjale ja töövõtteid, mis on muinsuskaitse objektidel nõutav. Koolituse läbinud, praktiseerinud ja tunnistust omavatel isikutel on üldjuhul pädevust sellistel objektidel tegutseda. On ka erandeid - nii halbu kui häid. Minu arust on kõige tähtsam hea koostöö projekteerija, järelevalve, ehitaja ja MKA-ga. Et oleks võimalus arutleda.“ – PI (Jah)

Joonis 35 on koostatud sarnaselt Joonis 20le kodeerimise tulemusel, mis annab üldise ülevaate vastanute tagasisidest ja ettepanekutest. Enim tagasisidet laekus nendelt, kes juhtisid tähelepanu pädevustunnistuste puudustele või väljendasid oma rahulolu.

Joonis 35. Ühiste nimetajate lõikes kokkuvõtte PI/VE tagasisidest ja ettepanekutest seoses kehtivate nõuetega muinsuskaitse valdkonnas tegutsemisel (%), n=82

Mõned ettepanekud/mõtted pädevustunnistust omavatel isikutel ja valdkonnas tegutsevate ettevõtete seoses pädevustunnistuse süsteemiga:

Pädevustunnistuste väljastamine ja hindamine

- „Pädevustunnistustusi väljastatakse kohati liiga kergekäeliselt, samas kohati on pädevuse tõendamise liiga keeruline. Kord juba pädevustunnistuse saanud ettevõtteel on järjepideva tegutsemise juures selle uuendamine formaalsus, isegi kui käärid töö kvaliteedi osas on valdkonna parimatega võrreldes üsna suured. Peaks olema võimalus hinnata. Samal ajal tean juhtumeid, kus suurte ja pikaajaliste kogemustega isik ei saa“ [tunnistust]. – PI
- „Oluline lünk on pädevusehindamisel - hetkel on tegevusalad määratud küllaltki kitsalt, mis tähendab, et kui isik, kes tegutseb erinevatel tegevusaladel (nt uuringud, planeeringud, järelevalve, tegevuskavad) ei ole viimase 4 aasta jooksul ühel tegevusalal ühtki tööd teinud (võib juhtuda, et parasjagu seda liiki tööd lauale ei tulnud), aga on teinud teistes liikides erialaseid töid, siis oleks ta määruse järgi justkui kvalifikatsiooni kaotanud, ehkki tegelikult kindlasti on kvalifikatsiooni teises tegevusala kogemuse pealt juurde tulnud. See määruse sõnastus vajaks ülevaatamist.“ – VE

- „Pädevustunnistus on paljudel inimestel, kes ei pea muinsuskaitse baasväärtsi millekski. Põhiliselt autentsus. Tunnistus omandatakse kuidagi lihtsalt täiendava nõutava paberina.“ – PI
- „Pädevustunnistuse saamise/säilitamise alus ei saa olla katkematu töövoos tõendus. Nagu juba varem öeldud, siis väiksemas ettevõttes (kus töid päriselt ka teeb isik, kel on pädevustunnistus, mitte õpilased/alltöövõtjad/töötajad) ei ole võimalik juhtida ettevõtet, leida kliente, järjepidevalt praktilist tööd teha kõikidel pädevustunnistuse valdkondadel ja siis veel tagada kõikide aruannete tähtaegne esitamine. Mingid katkestused peavad olema tolereeritud. Vastasel juhul kultiveeritakse pädevustunnistuse nõuärakasutamist, allkirjaõiguse müüki, kuivõrd reaalse töö teeb keegi teine. Ja arvesse peaks minema ka see, kui isik on nt õppejõud, koolitaja või ametnik, st puutub siiski valdkonnaga aktiivselt kokku ja on arengutega/praktikaga kursis. Olgugi, et ta nõu käsi külge ei saa kuigi tihti panna.“ - PI

Pädevusega ettevõtted

- „Tuleks jälgida pädevusega ettevõtte muinsuskaitse all olevate objektide osakaalu ca 3 aasta lõikes, kui objektide arv aastas on 2 või vähem, peaks vähendama pädevuse õigusi.“ – PI
- „Objektidel töötavad sageli isikud kes ei oma oskusi, ega ka pädevust (kuigi load jmt on saanud pädevustunnistust omav ettevõtte) . Samas, igapäevaselt mk valdkonnas töötavad ettevõtted peavad oma pädevust "tõestama".“ – VE
- „Riigihankel osavõtvatel firmadel tuleks pädevustunnistuse hoidjat paremini kontrollida.“ – PI

Muu

- „Projektide eritingimusi võiks koostada nii pädevustunnistusega isik kui amet.“ – PI
- „Riigiameti ressursi tuleks kasutada eelkõige mälestitse kaitse alla võtmiseks, kaitseks, tähistamiseks maastikul. Pädevustunnistuse saanud spetsialiste ei ole otstarbekas riigiametil kogu aeg kontrollida ja juhendada, eksperte tuleks usaldada ja sellele riigiameti aega ja jõudu mitte kulutama.“ – VE

Lisa 3. Küsitluse ankeet

KULTUURIMINISTEERIUM

MUINSUSKAITSEAMET

Muinsuskaitseaduse vahehindamine

Lugupeetud muinsuskaitse valdkonna teenuste kasutaja,

Olete saanud selle küsitluse kui Kultuurimälestiste registri teenuse kasutaja (register.muinas.ee).

Palume Teie tagasisidet, et hinnata Muinsuskaitseaduse rakendumist ja aidata tuvastada võimalikke seadusest või praktikast tulenevad kitsaskohti, mis vajavad parandamist.

Vastamine on vabatahtlik, anonüümne ja Teie isikuandmeid ei koguta. Küsitluse tulemusi kasutatakse vaid üldistatud kujul seaduse vahehindamise käigus analüüsi ja järelduste koostamiseks.

Küsitlust viib Kultuuriministeeriumi tellimusel läbi Civitta Eesti AS.

Ette tänades

Civitta Eesti AS

Küsimused

Profiiliküsimused

Kas Teie ise omate muinsuskaitse objektid või olete selle valdkonna teenuse pakkuja?

Mälestise omanik *[järgneb plokk 1]*

Juriidilisest isikust mälestise omaniku esindaja *[järgneb plokk 1]*

Pädevustunnistust omav isik *[järgneb plokk 2]*

Muinsuskaitse valdkonnas tegutsev ettevõtja *[järgneb plokk 2]*

Mitte ükski nendest *[järgneb küsitluse lõpuosa]*

1. Mälestiste omanikud või esindajad

1.1. Kas Teie mälestisele või muinsuskaitseala hoonele on perioodil 2019-2025 määratud uuringud?

Jah [järgneb küsimus 1.1.1]

Ei [järgneb küsimus 1.2]

Ei oska öelda [järgneb küsimus 1.2]

1.1.1. Millise uuringu liigiga oli tegemist?

[vabatekstiväli]

1.1.2. Kas olete kasutanud uuringu kulu hüvitamise võimalust?

Jah [järgneb küsimus 1.1.4]

Ei [järgneb küsimus 1.1.3]

Ei ole asjakohane [järgneb küsimus 1.1.4]

1.1.3. Mis põhjusel Te ei ole kasutanud uuringu kulu hüvitamise võimalust? Vajadusel valige mitu vastusevarianti. [mitu valikuvarianti]

On plaanis, aga pole jõudnud

Ei olnud teadlik taotlemise võimalusest

Unustasin õigeaegselt hüvitist taotleda

Hüvitise suurus ei ole motiveeriv

Hüvitis ei ole vajalik

Taotlemine on liiga aeganõudev

Hüvitise laekumine võtab liiga kaua aega

Muu [avaneb vabatekstiväli]

1.1.4. Kas olete kasutanud muinsuskaitseala järelevalve kulu hüvitamise võimalust?

Jah [järgneb küsimus 1.2]

Ei [järgneb küsimus 1.1.5]

Ei ole asjakohane [järgneb küsimus 1.2]

1.1.5. Mis põhjusel Te ei ole taotlenud muinsuskaitseala järelevalve kulu hüvitamist? Vajadusel valige mitu vastusevarianti. [mitu valikuvarianti]

On plaanis, aga pole jõudnud

Ei olnud teadlik taotlemise võimalusest

Unustasin õigeaegselt hüvitist taotleda

Hüvitise suurus ei ole motiveeriv

Hüvitis ei ole vajalik

Taotlemine on liiga aeganõudev

Hüvitise laekumine võtab liiga kaua aega

Muu [avaneb vabatekstiväli]

1.2. Kas Teie mälestisele või muinsuskaitseala hoonele on määratud tööde ajaks muinsuskaitseala järelevalve?

Jah [järgneb küsimus 1.2.1]

Ei [järgneb küsimus 1.3]

Ei oska öelda [järgneb küsimus 1.3]

1.2.1. Kas muinsuskaitseala järelevalve on Teie hinnangul vajalik?

Jah

Ei

1.2.2. Kas muinsuskaitsejärelevalve on Teie hinnangul restaureerimis- ja konserveerimistöodel täitnud oma ülesandeid?

[Selgitus: „Muinsuskaitsejärelevalve ülesanded: 1) hinnata ja kontrollida tehtava töö vastavust ehitusprojektile, tööde tegemise loa tingimustele või tööde tegemise nõuetele; 2) nõustada mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise omanikku ja töö teostajat töö käigus sobiva metoodika ning materjalivaliku, detailide ja tarindite säilitamise, tööde käigu, samuti uuringu või ekspertiisi küsimustes, kui see mõjutab mälestise või selle osa säilimist;“]

Jah, ta on täitnud oma ülesandeid vajaliku põhjalikkusega, et leida sobiv lahendus
Pigem mitte, teenus on olnud puudulik

Ei oska hinnangut anda

1.2.3. Palun soovi korral selgitage täiendavalt enda tagasisidet muinsuskaitsejärelevalve kohta. [vabatahtlik küsimus]

[vabatekstiväli]

1.2.4. Kas järelevalve aruanne on Teile kui omanikule (omaniku esindajale) oluline ja vajalik dokument?

Jah

Ei

1.3. Kas olete ajavahemikul 2019–2024 taotlenud Muinsuskaitseametilt muinsuskaitse eritingimusi?

Jah *[järgneb küsimus 1.3.1]*

Ei *[järgneb küsimus 1.4]*

Ei oska öelda *[järgneb küsimus 1.4]*

1.3.1. Kas olete tellinud/koostanud eritingimuste alusel ehitusprojekti?

Jah *[järgneb küsimus 1.4]*

Ei *[järgneb küsimus 1.3.2]*

1.3.2. Millisel põhjusel Te ei ole eritingimuste alusel koostanud ehitusprojekti?

On plaanis, aga pole jõudnud

Plaanid on vahepeal muutunud

Eritingimused ei võimalda kavandatud tegevusi realiseerida

Muu *[avaneb vabatekstiväli]*

1.4. Kas olete valmis tasuma eritingimuste taotlemise eest riigilõivu?

Jah *[järgneb küsimus 1.4.1]*

Ei *[järgneb küsimus 1.5]*

1.4.1. Millises suurusjärgus riigilõivu Te oleksite valmis tasuma?

Kuni 50 eurot

Kuni 150 eurot

Kuni 250 eurot

Rohkem kui 250 eurot

1.5. Kas Teie jaoks on selge, milliste tööde puhul on vajalik koostada tegevuskava ja millisel puhul ehitusprojekt?

Jah

Ei

1.6. Kas tegevuskava alusel tööde tegemine on Teie hinnangul toonud soovitud paindlikkust mälestisel tööde tegemisse?

Jah

Ei

Ei oska öelda

1.6.1. Palun soovi korral põhjendage. *[vabatahtlik küsimus]*

[vabatekstiväli]

1.7. Kas peate vajalikuks võimalust määrata tegevuskava alusel tehtavate tööde puhul vajaduse korral muinsuskaitsealist järelevalvet?

[Selgitus: „Kinnismälestist ja muinsuskaitsealal asuvat ehitist võib konserveerida, restaureerida, ehitada või teisaldada või mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise ilmet muuta kinnismälestise tegevuskava järgi juhul, kui seda võimaldab kavandatud töö iseloom, keerukus ja ulatus ning kui ehitusseadustiku kohaselt ei ole ehitusprojekti esitamine nõutav“]

Jah

Ei

Ei oska öelda

1.8. Kas Teie hinnangul on vajalik ja põhjendatud, et muinsuskaitse valdkonnas tegutseval ettevõttel peab olema õigussuhe pädeva isikuga või ta peab olema ise füüsilisest isikust ettevõtjana pädev isik?

Jah

Ei

Ei oska öelda

1.9. Palun andke tagasisidet või enda poolseid ettepanekuid seoses kehtivate nõuetega muinsuskaitse valdkonnas tegutsemisel *[vabatahtlik küsimus]*

[vabatahtlik vabatekstiväli] [järgneb küsitluse lõpuosa]

2. Pädevustunnistusega isikud või valdkonnas tegutsevad ettevõtjad

2.1. Millise mälestise liigiga on seotud teie pädevustunnistus või majandustegevusteade? Vajadusel valige mitu vastusevarianti. *[mitu valikuvarianti]*

Ajaloomälestis

Arheoloogiamälestis

Ehitismälestis

Kunstimälestis

Ajalooline looduslik pühapaik

Tehnikamälestis

2.2. Millisel tegevusalal tegutsemiseks on teil majandustegevusteade? *[mitu valikuvarianti]*

Mälestise ning maailmapärandi objektile asuva ehitise konserveerimise ja restaureerimise ehitusprojekti koostamine

Mälestise ning maailmapärandi objektile asuva ehitise konserveerimise ja restaureerimise tegevuskava koostamine

Uuringukava koostamine ja uuringu tegemine

Planeeringu muinsuskaitse eritingimuste koostamine

Mälestise ning maailmapärandi objektile asuva ehitise konserveerimine ja restaureerimine

Muinsuskaitse järelevalve teostamine

Veealusele mälestisele sukeldumise teenuse pakkumine

Mul ei ole majandustegevusteadet

2.3. Kas uuringuteatise esitamise võimalus on lihtsustanud mälestisel töödega alustamist?

Jah [järgneb küsimus 2.4]

Ei [järgneb küsimus 2.3.1]

Ei oska öelda [järgneb küsimus 2.4]

2.3.1. Palun põhjendage.

[vabatekstiväli]

2.4. Kas teie jaoks on selge, milliste tööde puhul on vajalik koostada tegevuskava ja millisel puhul ehitusprojekt?

Jah

Ei

2.5. Kas tegevuskava alusel tööde tegemine on Teie hinnangul toonud soovitud paindlikkust mälestisel tööde tegemisse?

Jah

Ei

Ei oska öelda

2.5.1. Palun soovi korral põhjendage. [vabatahtlik küsimus]

[vabatekstiväli]

2.6. Kas peate vajalikuks võimalust määrata tegevuskava alusel tehtavate tööde puhul vajaduse korral muinsuskaitse järelevalvet?

Jah

Ei

2.7. Kas Teie hinnangul võiks detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimused anda amet?

Jah

Ei

Ei oska öelda

2.8. Muinsuskaitseameti andmetel hilinetakse sageli muinsuskaitse järelevalve aruannete esitamisega. Millest tulenevalt ei jõuta aruannet ametile tähtjaks esitada? [mitu valikuvarianti]

Aruande esitamise tähtaeg on liiga lühike (muinsuskaitse järelevalve puhul 6 kuud, tegevuskava alusel tehtavate tööde puhul 3 kuud)

Aruande esitamata jätmine ei too kaasa negatiivseid tagajärgi

Ei olnud teadlik, et peab aruande esitama

Tööde loal polnud aruandekohustus selgelt kirjas

Tööde tellija polnud nõus aruande eest tasuma

Muu *[avaneb vabatekstivälili]*

2.9. Muinsuskaitseameti andmetel hilinetakse sageli uuringu aruannete esitamisega. Millest tulenevalt ei jõuta uuringu aruannet tähtajaks esitada? *[mitu valikuvarianti]*

Aruande esitamise tähtaeg on liiga lühike (3 kuud)

Aruande esitamata jätmise ei too kaasa negatiivseid tagajärgi

Ei olnud teadlik, et peab uuringu aruande esitama

Muu *[avaneb vabatekstivälili]*

2.10. Kas Teie hinnangul on eritingimuste taotlemisel riigilõivu kohaldamine õigustatud?

Jah *[järgneb küsimus 2.10.1]*

Ei *[järgneb küsimus 2.11]*

2.10.1. Millises suurusjärgus riigilõivu peate õigustatuks?

Kuni 50 eurot

Kuni 150 eurot

Kuni 250 eurot

Rohkem kui 250 eurot

2.11. Kas Teie hinnangul toimib praegune muinsuskaitse valdkonnas tegutsemise regulatsioon, kus vajalik on pädevustunnistusega isik, ootuspäraselt?

Jah, seatud nõuded täidavad oma eesmärgi ja tagavad mälestistel tehtavate tööde kvaliteedi

Enamasti toimib

Ei, regulatsioon vajab muutmist

2.11.1. Palun soovi korral põhjendage. *[vabatahtlik küsimus]*
[vabatekstivälili]

2.12. Palun andke tagasisidet või esitage enda poolseid ettepanekuid seoses muinsuskaitse valdkonnas tegutsemise regulatsiooniga (põhjendage, milliseid muudatusi tuleks regulatsioonis teha) *[vabatahtlik küsimus]*
[vabatahtlik vabatekstivälili] *[järgneb küsitluse lõpuosa]*

Küsitluse lõpuosa

Kui teil on seoses küsimustiku temaatikaga kommentaare või täiendusi, siis võite need siia kirjutada. *[vabatahtlik küsimus]* *[lõpetab küsitluse]*
[vabatahtlik vabatekstivälili]

Suured tänud!

Lisa 4. Fookusgruppide intervjuud ja vestluskava

Uuringu jooksul viidi läbi kaks fookusgrupi intervjuud. Mõlema intervjuu eesmärk oli täiendada küsitluse tulemusi läbi valdkonna ekspertide kogemuse: millised on muinsuskaitse valdkonnas tegutsemise kitsaskohad ja arenguvajadused. Samuti koguda konkreetsemaid ettepanekuid, kuidas senist pädevustunnistuste süsteemi parandada ning kuidas jõuda tulevikus olukorrani, kus pädevustunnistust asendab muinsuskaitse valdkonnas tegutsemiseks vastavat kvalifikatsiooni tõendav kutsetunnistus.

Intervjuud viidi läbi veebi vahendusel MS Teams-i keskkonnas. Esimene fookusgrupp toimus 5. septembril ja teine 9. septembril. Mõlemad intervjuud kestsid kaks tundi. Intervjuude läbiviimisel ja tulemuste hilisemal analüüsimisel tuginesime uurimisküsimuste põhjal koostatud ning tellijaga kooskõlastatud vestluskavale (allpool). Kokku osales 10 eksperti. Lisaks saatis üks ekspert oma tagasiside kirjalikult, ehk kokku andis sisendit 11 eksperti.

Tabel 2. Fookusgruppide valim

KUUPÄEV	OSALEJA PROFIL
05.09	Mõisate ühenduse esindaja Mälestiste omanike esindaja (eraomanik) Mälestiste omanike esindaja Kutsetunnistuse ekspert (puitmaja kutse)
<i>05.09 OSALES KOKKU</i>	4
06.09	Muinsuskaitse valdkonnas tegutsev ettevõtja Muinsuskaitse valdkonnas tegutsev ettevõtja Eesti Evangeelne Luterlik Kirik esindaja kinnisvara küsimustes Kutsetunnistuse ekspert (päranditehnoloogia) Kutsekoja esindaja Pädevustunnistuse omanik (ehitus/ehitismälestised)
<i>06.09 OSALES KOKKU</i>	6
Saatis tagasiside kirjalikult	Maa-arhitektuuri ja kultuuripärandi valdkonna esindaja

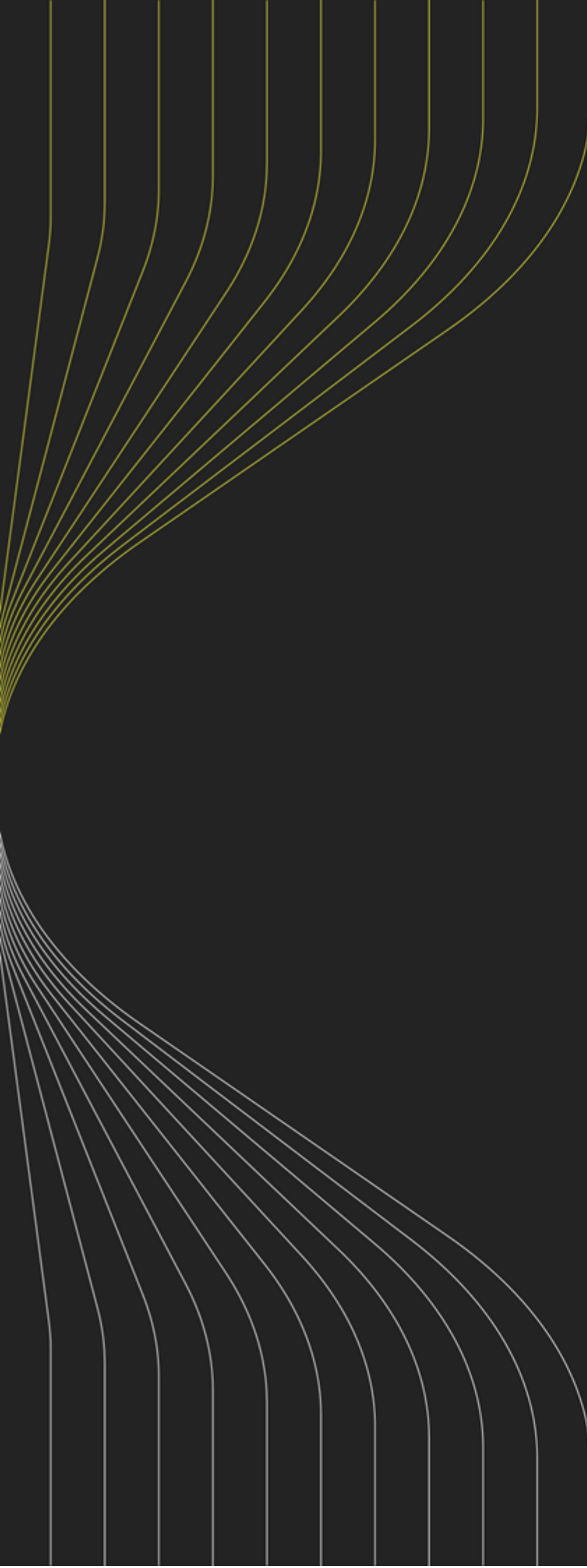
Vestluskava

1. Praegu kehtib nõue, et teatud töid tohib teha/tellida ainult juriidilistelt isikutelt (ettevõtted, mis on MTR-is ja millega on seotud pädevustunnistusega või kutsega pädev isik).
 - Milliseid kitsaskohti selline nõue tekitab?
 - Millist lisaväärtust selle nõudega Teie hinnangul kaasneb?
 - Kui tulemuslikult see nõue täna toimib?
2. Palun hinnake, kas pädeva isiku nõue tagab mälestiste või muinsuskaitsealaste ehitiste konserveerimis- ja restaureerimistöde piisava kvaliteedi? Mõtleme selle all, et kas nõudeid järgitakse, kas pädeva isiku roll on päriselt sisuline, mitte formaalne jms.
 - Millistes olukordades või milliste tööde puhul on pädeva isiku nõue rohkem põhjendatud?
 - Milliste juures on see vähem vajalikum?
3. Palun andke tagasisidet, kas Muinsuskaitseameti poolne järelevalve kontrollimaks, et töid teeksid pädevustunnisega isikud / majandustegevuse teate esitanud ettevõtted, on täna piisav või peaks järelevalve olema tõhusam?
4. Kui lihtne on leida pädevustunnistusega tööde tegijat erinevates Eesti piirkondades?
 - Kas mõnes piirkonnas on sellist isikut keerulisem leida?
 - Kas mõnel tegevusalal on raskem leida? (Nt ehitisest mälestise konserveerimise ja restaureerimise tegevusalal)
 - Millest see sõltub?
5. Kuidas hindate pädevustunnistuse saamise eeldusi ja nende asjakohasust? Kas 4 aastat tegevusalal tegutsemist + täienduskoolituse nõue on õigustatud lähenemine?
 - Aga erialase kõrghariduse nõue, arvestades, et Muinsuskaitseameti andmetel seda nt paljudel ehitajatel ei ole?
6. Milliseid muudatusi te pädevustunnistuse saamise eelduste ja protsessi osas teeksite ja miks?
7. Võtame konkreetsema näite. Puitmaja ehitaja kutse: inimene omandab neljanda või viienda taseme puitmaja renoveerimise oskused, kuid kutse ei anna talle võimalust mälestistel tegutsemiseks vajalikku pädevustunnistust saada. Milline on teie arvamus ja ettepanekud sellise või sarnaste näidete puhul?
 - Kas EKA ja TalTechi täienduskoolitus on vajalik nt puitmaja ehitaja kutse 4 või 5 omanikule?
8. Kutse teemal laiemalt, kas kutse andmise puhul võiks tulla kõne alla, et kutsestandardisse lisatakse muinsuskaitsealane pädevus? Ehk, kas vajaliku kutse omandanud isikud võiksid saada pädevustunnistuse kutse omandamisel?
 - Sel juhul ei peaks pädevustunnistust vastavalt seaduse § 70 lg 2 tingimustele taotlema: *(2) Isik ei pea pädevustunnistust taotlema, kui tal on kutseseaduse kohane kutse, mille kutsestandard sisaldab muinsuskaitsealast pädevust.*
9. Kas aga kutsete andjad oleksid ka valmis muinsuskaitsealast pädevust täna kutsestandardisse lisama?
 - Milliseid tõrkeid sellega seoses täna esineb? Miks pole muinsuskaitsealase pädevuse lisamine kutsestandardisse laialdaselt levinud praktika?

10. Lõpetuseks, milliseid on teie soovitused ministeeriumile ja MKA-le, kuidas jõuda tulevikus olukorrani, kus pädevustunnistust asendab muinsuskaitse valdkonnas tegutsemiseks vastavat kvalifikatsiooni tõendav kutsetunnistus?

- Mis motiveeriks kutsete andjaid täiendama kutset muinsuskaitse valdkonna pädevusnõuetega?
- Milliseid ettepanekuid või tähelepanekuid te praeguse süsteemi osas sisse viiksite?

11. Kas on veel midagi, mis jäi vestluse käigus puudutamata, aga peate veel oluliseks välja tuua?

Question **the answer**